Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ. БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 254 (16477) | 1983 оной ноябриин 4, пятница | Сэн 3 мүнгэн.

Агуу Октябрийн хүндэлэлдэ

Дамба Гонсоронович Жигжитов (зураг дээрэ) Бэшүүрэй совхозой Охин-Булагай совхозой түрүү механизатор. Тракторист Дамба Гонсоронович таряа хуряалгын халуун хаһада комбайнай жолоодо һуудаг. Энэ жэлэй таряа хуряалгада тэрэ партгрупоргоор ажаллаа. Залуушуулые һурган хүмүүжүүлэгшэ, нийтын ажалай эдэбхитэн Д. Г. Жигжитов Агуу Октябриин хүндэлэлэй ажалай вахтада жагсанхай, таряа хуряалгын түгэсхэлэй ажалда эрхимээр хүдэлнэ.

А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото.

Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд! Хүн зондо шухала хэрэгтэй эд бараа үйлэдбэрилгые үргэдхэгты, ассортиментыень шэнэлэгты, шанарыень һайжаруулагты!

Арадай хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ—арадай ажахын бүхы һалбаринуудай хэрэг мүн!

(КПСС-эй ЦК-гай УРЯАНУУДҺАА).

ХЭЛХЕЭ ХОЛБООШОДОЙ БЭЛЭГ

Улаан-Үдэ хотын телефонно-телеграфна станциин коллектив Агууехэ Октябриин һайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэйнгөө дүнгүүдые согсолбо. Ажалай бүтээсын түсэб байгша оной III кварталда 128,6 процент дүүргэгдээ гэхэ гү, али нёдондонойхитой сасуулбал, энэнь 21,1 процентээр ехэ болоно. Ажалайнгаа сагые зүбөөр хубаарилжа хүдэлһэнэй ашаар иимэ амжалта туйлагдаба.

З. Ф. Румянцевагай хүтэлбэрилдэг аппаратна цех, автоматикын цех (начальнигынь Г. Г. Забродина) социалис мүрысөөндэ шалгарба.

Телеграфай тональна каналнуудые хангадаг цех (начальнигынь С. А. Усов) эрхим цех, тиихэдэ аппаратна цехэй телеграфистнуудай Е. Я. Думновагай хүтэлбэрилдэг бригада эрхим бригада гэжэ тоологдоо.

Б. СОТНИЧ.

ХҮНДЭТЭ ЭРХЭДЭ ХҮРТЭБЭ

КПСС-эй Улаан-Үдын горком болон горгүйсэдком һайндэрэй урда тээхи социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые гаргажа, районуудай дундаһаа Советскэ районие илаһанда тоолобо. Энэл районой ажалшадай жагсаал ноябриин 7-ной үдэр Соведүүдэй талмай дээгүүр түрүүлэн гараха юм.

Тиихэдэ Советскэ районой предприятинуудай дунда дэлгэрһэн мүрысөөндэ Улаан-Үдын оньһожоруулагдамал шэлэй заводой коллектив илажа, һайндэрэй колонные толгойлхо хүндэтэ эрхэдэ хүртэбэ.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй гурбадахи жэлые энэ коллектив эршэтэ ажалаараа эхилһэн, түрүүшын үдэрнүүдһээ хойшо үндэр үрэ дүн туйлаһан байна. Тиигэжэ байгша ондо түсэбһөө гадуур хахад миллионһоо үлүү түхэригэй сэнтэй продукци үйлэдбэрилөө юм. Сибирь болон Алас-Дурнын барилгануудта мүн лэ түсэбһөө гадуур 290 мянган дүрбэлжэн метр сонхын шэл эльгээгээ.

В. АВРАМОВА.

ХОРИИНХИДОЙ ЕХЭ ИЛАЛТА

ХОРИ (**телефоноор абтаба**). Хориин районой хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд Агууехэ Октябриин социалис революциин 66 жэлэй ойе ажалай эрхим амжалтатайгаар угтажа байна. Малдаа элдэб янзын тэжээл элбэгээр суглуулжа абаа. Тарянай ургаса хэзээ хэзээнэйхиһээ һайн байжа, ехэ ороохон сохигдобо.

Хүрбын совхозой механизаторнууд район дотороо эгээл баян ургаса хуряаһан байна. 2050 гектар ороохото ургамалнуудай гектар бүриһөө дунда зэргээр 19 центнер ургаса абтаба. Тиихэдэ Буряадай АССР-эй габьяата механизатор, коммунист Х. Н. Бадмацыреновэй даадаг хамтын подрядай гуримаар ажалладаг тракторно-таряан ажалай бригадын коллектив гектар бүриһөө 20,6 центнер ороохо сохибо бшуу. Тэдэнэр 1500 гектар ороохото ургамалнуудые тариһан байгаа.

Тус ажахы нёдондо гүрэндэ ороохо тушааха хоёр жэлэй түсэб дүүргээ һэн. Мүнөө жэлдэ мянган центнер ороохо гүрэндэ худалдаха даабаритай байбал, 3000 центнер шэнэ ургаса гүрэнэй амбаарта адхаба. Иигэжэ хүрбынхид ороохо гүрэндэ тушааха табан жэлэй даабарие хоёр жэлээр урид дүүргэбэ бшуу.

Нёдондо гүрэндэ ороохо худалдаха гурбан жэлэй түсэбые дүүргэһэн Үдын совхозой таряашад (ахамад агроном Н. Н. Халматов) энэ жэлдэ 2020 центнер ороохо тушаажа, табан жэлэй даабаряар гүйсэд тоосоо хэжэ амжаба.

Түсэбтэ табан жэлэй туршада гүрэндөө 4250 центнер хартаабха тушааха даабаритай Дээдэ Тайлсын совхозойхид (звеное даагша нүхэр Умнов) тэрэнээ бүхы дээрэнь 1466 центнерээр үлүүлһэн тухайгаа мэдээсээ.

Мүнөө үедэ районой ажахынуудай ороохоной тоогууд дээрэ хүлгөөтэй байһаар. Ороохо хатаалгын, сэбэрлэлгын хүдэлмэри ябуулагдана. Түбхын түрүүндэ ерэхэ жэлэй тарилгын хүрэнгын үрэһые шанартайгаар шэлэн сэбэрлэжэ, амбаарта хааха хэрэгтэ анхарал хандуулагдана.

Г. БАДМАЕВ,
манай корр.

ҮНДЭР БҮТЭЭСЭ ТУЙЛАНА

Агуу Октябриин 66 жэлэй ойн баярые нэрэтэй солотойгоор угтахын түлөө дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Хандагатайн леспромхозой технологическа зомгоол үйлэдбэрилдэг цехэй коллектив түрүүлжэ ябана. Тэдэнэр байгша оной эхинһээ хойшо 5 мянган кубометр энэ үнэтэй түүхэй эдые Сэлэнгын саарһанай-картонно комбинадта эльгээгээ.

Коммунист Г. Е. Федоровой бригадын модо үйлэдбэрилэгшэд ажалай үндэр бүтээсэ туйлана. Тэдэнэр байгша ондо ажалаа бригадна гуримаар эмхидхэһэн юм. Энэ шэнэ гурим ажалай журам шангадхалгада, хүдэлмэриин бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ ехэхэн нүлөө үзүүлнэ. Үдэр бүри даабаряа үлүүлэн, 30—40 кубометр зомгоол хэрэглэгшэдтээ ашаалан ябуулна.

— Манай коллективтэ операторнууд А. И. Цаллагова, Н. П. Афанасьев, бульдозерист Г. Д. Мункуев болон бусад һайнаар ажаллана, — гэжэ цехэй мастер М. Ц. Мункуева хөөрэнэ.

Технологическа зомгоол үйлэдбэрилэн гаргадаг цехэйхид мүнөө ажалайнгаа графигые уридшалжа, декабрь һарын тоосоогоор хүдэлжэ байна.

С. ТЮЛЮКИН.

ҮГЭДӨӨ ХҮРЭБЭ

Ажалай Улаан Тугай ордентой авиационно заводой суута токарь Николай Егорович Анпилогов табан жэлэй даабарие гурбан жэлдэ бэелүүлхэб гэһэн үндэр уялга абаа һэн.

Һайндэрэй урдахануур баярта мэдээн абтаба. Байгша оной ноябриин түрүүшын үдэрнүүдтэ Н. Анпилогов табан жэлэйнгээ түсэб бүхы үрэ дүнгүүдээрнь дүүргэһэн тухайгаа элидхэбэ. Харин дүрбэн жэлэйнгээ түсэб үшөө апрель һарада бэелүүлээ һэн.

Энэ гайхамшагта токариин жэшээгээр авиационно заводто социалис мүрысөөн улам эршэдэнэ.

Манай корр.

ҺҮҮЛШЫНЬ ЗАМДА ҮДЭШЭБЭ

Ш. Р. Рашидовые хүдөөлүүлгэ

ТАШКЕНТ. (ТАСС). Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Шараф Рашидович Рашидовые республикын ажалшад ноябриин 2-то һүүлшынь замда үдэшэбэ.

В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ СССР-эй Арадуудай хани барисаанай ордон хоёрдохи үдэрөө шаналал гашуудалай оршон байдалаар эзэлэгдэбэ. Наһа барагшын бэетэй хуурсагай табигдаһан зал соо шаналал гашуудалай аялга хүгжэм гунигтайгаар зэдэлнэ. Гуниг гашуудалда абтаһан фабрика заводуудай хүдэлмэришэд, барилгашад, хүдөө ажахын ажалшад, партийна, совет болон нийтын эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, научна эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд, зохёохы холбоонуудай түлөөлэгшэд, Совет Армиин сэрэгшэд, һурагшад энээгүүр үнгэрнэ. Предприятинуудай, эмхи зургаануудай болон организацинуудай коллективүүдһээ шэнэ шэнэ веногууд оруулагдана.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, КПСС-эй ЦК-гай секретарь В. И. Долгих, Узбекистанай Компартиин ЦК-гай бюрогой гэшүүд, союзна республикануудай делегацинууд, хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ правительственнэ комиссиин гэшүүд Шараф Рашидович Рашидовтай хахасахаяа хуурсагайнь дэргэдэ зогсобо.

Республикын хүтэлбэрилэгшэд Ш. Р. Рашидовай бэетэй хуурсагые Арадуудай хани барисаанай нэрэмжэтэ талмайда гаргажа, табсан дээрэ табина. Талмай дээрэ — олон мянган хүн зон.

Шаналал гашуудалай митинг эхилбэ. Хүдөөлүүлгэ эмхидхэхэ талаар правительственнэ комиссиин түрүүлэгшэ, Узбегэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ И. Б. Усманходжаев тэрэниие нээгээ.

В. И. Долгихта үгэ үгтэнэ.

— КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, Узбекистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн — бидэнэртэ хүндэтэй Шараф Рашидович Рашидовые һүүлшынь замда мүнөөдэр үдэшэжэ байнабди, — гэжэ тэрэ хэлэбэ. — Тэрэнэй гэнтэ наһа баралга совет хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэлдэ ехэ шаналал гашуудал түрүүлээ.

Ш. Р. Рашидовай наһа бараһантай дашарамдуулан КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет Узбекистанай Компартиин ЦК-да, республикын Верховно Соведтэ, Министрнүүдэй Соведтэ, коммунистнууд болон ажалшадта гүнзэгы шаналал гашуудалаа мэдүүлбэ. Бүхы аха дүү союзна республикануудай коммунистнууд, арадууд таанартай хамта энэ хүшэр хүндэ гашуудалые хубаалдажа байна.

Коммунис партиин, Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша, коммунизм байгуулгын агууехэ хэрэгтэ бүхы ами наһаяа сүм зорюулһан һайхан һанаатай, дүлэтэ халуун сэдьхэлтэй, бэлиг шадабаритай хүн бидэнэрһээ хахасаба.

Ш. Р. Рашидовай бүхы ехэ ажаябадал, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ тэрэнэй гаталһан дайшалхы зам, гайхамшагта ажал ябуулга ленинскэ партидаа, манай социалис Эхэ орондо хэлбэришэгүйгөөр алба хэлгын толотомо гэршэ жэшээ болоно. Партиин Самаркандска обкомдо, республиканска газетын редакцида, Узбегэй ССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, Узбекистанай Компартиин Центральна Комитедтэ хүтэлбэрилхы тушаалнуудта хүдэлхэдэнь, тэрэнэй дүй дүршэл, эмхидхэхы бэлиг шадабари эгээл гүйсэд дүүрэнээр элирһэн байгаа.

25 шахуу жэлэй хугасаа соо Шараф Рашидович Узбекистанай партийна организацие толгойлһон, экономико, эрдэм, соёл болон искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ, республикын ажалшадай һуудал байдалые улам һайжаруулгада бүхы хүсэ шадалаа, эрдэм мэдэсэе, баян дүй дүршэлөө элсүүлэн үгэһэн байна.

Эдэ жэлнүүдтэ ажалша бүхэриг узбек арадай хүсэлэл оролдолгонуудаар, манай ороной бүхы арадуудай аха дүүгэй туһаламжаар Узбекистан социально-экономическа хүгжэлтэдэ асари ехэ алхам хээ. Үйлэдбэриин ба эрдэм, техникын ехэ хүсэн, индустриин шэнэ һалбаринууд: элшэ хүсэн, үнгэтэ металлурги, электронико, электротехникэ, хими, машина бүтээлгэ эндэ байгуулагдаа һэн. Нийтын үйлэдбэриин ашаг үрэ эрид дээшэлээ. Ороной хлопок ургуулгын гол үндэһэ һуури болоһон республикын хүдөө ажахы үргэнөөр хүгжэн һалбараа.

Хооһон, Джизакска болон Каршинска талануудай газарые элдүүрилэн ашаглалга, газарай хүдэлэлгэһөө хохидолдо ороһон республикын ниислэл — Ташкент хотые һэргээлгэ хадаа ажалай ёһотойл баатаршалта болонхой.

Мүнөө Узбекистанай Компартиин ЦК-гай хүтэлбэри доро республикын хүдэлмэришэн анги, колхозно таряашад, интеллигенци партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин (1982 он) ба июниин (1983 он) Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, арбан нэгэдэхи табан жэлэй даабаринуудые бэелүүлхын тула оролдосотойгоор үрэ түгэсөөр ажаллажа байна. Республиканска партийна организаци жаяг журам болон эмхидхэлые бэхижүүлхэ, ажалшадые коммунис ёһоор хүмүүжүүлхэ хараа шугамаа залан сэхээр бэелүүлнэ.

Предприятинуудта, барилганууд дээрэ, колхоз, совхозуудта—республика дотор хаа хаанагүй—эршэтэ ажал бурьялна, ажал хэрэгүүдтэ зохёохы ёһоор хандана. Энэ талаар Ш. Р. Рашидов айхабтар ехэ габьяатай юм. Хүнүүдые урмашуулан зоригжуулха, эмхидхэхэ, партиин политикые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө тэмсэлдэ кадрнуудые элсүүлхэ гээшэ тэрэнэй бүхы ажаябадалай гол зорилго байгаа.

Ш. Р. Рашидов партийна, гүрэнэй ехэ ажал ябуулхаһаа гадна, публицистическэ литературна хүдэлмэри шадамараар эрхилдэг һэн. Тэрэ элитэ ехэ совет уран зохёолшо, олондо үргэнөөр мэдээжэ болоһон романуудай, литературын, интернациональна хүмүүжүүлгын, арадуудай хани барисаанай гол шухала асуудалнуудаар үндэһэн шухала зохёолнуудай автор байгаа. Эб найрамдалые бэхижүүлхын, бусад гүрэнүүдтэй, илангаяа Азиин, Африкын ба Латинии Америкын оронуудтай СССР-эй али алиндань ашатай туһатай харилсаае хүгжөөхын тула тэрэ ехэ юумэ хэдэг, түрүү үзэлтэй уласхоорондын эмхинүүдэй ажал ябуулгада эдэбхитэйгээр нүлөөлдэг байгаа.

Ш. Р. Рашидов Коммунис партиин хэрэгтэ хизааргүй үнэн сэхэ, тэрэнэй политика бэелүүлгэдэ ехэ хүсэл эрмэлзэлтэй, гүнзэгы үзэл бодолтой, социалис интернационализмын мэдэрэлтэй хүн байгаа. Юрэдөөл, эдэ бүхы шэнжэ шанарнууд манай мартагдашагүй хани нүхэрэй эгээл гайхамшагта шэнжэнүүдынь болодог һэн. Тэрэ түбшэн дару зантай, энэрхы һайхан сэдьхэлтэй, улад зондо анхарал оролдосотой хүн байһаараа шалгардаг бэлэй. Эдэ бүгэдын ашаар тэрэ ажалшадай айхабтар ехэ нэрэ хүндэдэ, дурлалда хүртэһэн, манай парти ба орон дотор нэрэ хүндэтэй болоһон байгаа. Партиин XXII съездһээ хойшо Ш. Р. Рашидов — КПСС-эй Центральна Комитедэй гэшүүн, 1961 онһоо — КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, 1966 онһоо — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат байһан, тэрэ СССР-эй III—X зарлалай Верховно Соведэй депутадаар һунгагдаһан юм.

Тэрэнэй ажал ябуулгые Эхэ оромнай үндэрөөр сэгнээ. Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй үмэнэ элитэ ехэ габьяатай байһанайнь, республикын эрдэм, соёлые хүгжөөлгэдэ ехэ хубитаяа оруулһанайнь түлөө Ш. Р. Рашидов Социалис Ажалай Геройн үндэр нэрэ зэргэдэ хоёр дахин хүртэһэн, Ленинэй 10 орденоор, Октябриин Революциин, Ажалай Улаан Тугай, Улаан Одоной, «Хүндэлэлэй Тэмдэг» ордендуудаар, олон медальнуудаар шагнагдаһан байгаа.

Наһа барагшын түрэл түтимүүдтэ, дүтынь хүнүүдтэ, тэрэнэй бүхы ханинарта, соратнигуудта үнэн зүрхэнэй шаналал гашуудалаа мэдүүлнэбди.

Бүхы наһаяа Коммунис партиин хэрэгтэ, манай агууехэ Эхэ орондо сүм элсүүлэн үгэһэн Ш. Р. Рашидов тухай гэрэлтэ һайхан дурасхаал бидэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ хэтэдээ үлэхэл.

Узбекистанай Компартиин ЦК-гай хоёрдохи секретарь Т. Н. Осетров үгэ хэлэбэ. Асари ехэ эмхидхэлшэ, бэлигтэй хүтэлбэрилэгшэ, һайхан сэдьхэлтэй, урин зулгы зантай Ш. Р. Рашидов бидэнэрһээ холодон ошобо гэжэ һанахада, ой ухаанда орошогүй байна гэжэ тэрэ хэлээ. Партиин XXVI съездын, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин ба июниин Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые, нүхэр Ю. В. Андроповой захяа заабаринуудые бэелүүлхын тула саашадаашье оролдосотойгоор, үрэ түгэсөөр ажаллахабди гэжэ КПСС-эй ЦК-е, Совет правительствые найдуулхыемнай зүбшөөгыт.

Джизакска областиин Ульяновай нэрэмжэтэ совхозой хлопок ургуулагшадай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Х. Рустамова, Ташкентын В. П. Чкаловай нэрэмжэтэ авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй комсомол-залуушуулай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Э. Миркамилов, Узбегэй ССР-эй Наукануудай академиин президент академик А. С. Садыков, Туркменистанай Компартиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь М. Г. Гапуров, Улаан тугта Туркестанска сэрэгэй округой сэрэгүүдые командалагша армиин генерал Ю. П. Максимов, СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин секретарь А. А. Ананьев шаналал гашуудалай үгэ хэлэбэ.

Шаналал гашуудалай митинг хаагдаһан дээрэ соносхогдоно. Республикын хүтэлбэрилэгшэд Ш. Р. Рашидовай бэетэй хуурсагые ехэ буугай лафет дээрэ табиба. Шаналал гашуудалай кортеж аалиханаар дабшана. Талмай дээрэ, городой түбэй үйлсэ гудамжануудта сугларһан Ташкентын олон мянган хүнүүд тэрэниие үдэшөө. Хүдөөлүүлгэдэ хабаадагшад В. И. Ленинэй Түбэй музейн Ташкентын филиалай шадархи талмай тээшэ шэглэбэ.

Узбегэй ССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Н. Д. Худайбердыев хахасалгын үгэ хэлээ.

Артиллериин салюдай нэерэн доро хуурсаг газарта табигдана. Шаналал гашуудалай марш соностоно. Советскэ Союзай болон Узбегэй ССР-эй гимнүүд тэрэниие һэлгэнэ.

Сэрэгшэдэй подразделенинүүд веногуудаар, баглаа сэсэгүүдээр бүрхөөгдэһэн хүүрэй хажуугаар жэгдээр алхалан үнгэрбэ. Тэдэнэр парти болон арадай үнэн хүбүүн — Ш. Р. Рашидовта сэрэгэй һүүлшын ёһолол үгэһэн байна.

ПАРТИЙНА АЖАБАЙДАЛ

ТООСООН БА ҺУНГАЛТА

ЗОРИЛГОНУУД ТОДОРХОЙЛОГДОБО

Авиационно заводой парткомой секретарь В. К. Агалов тоосоото элидхэл хэхэдээ, ажалша коллективүүдэйнгээ түйлаһан зарим тэды амжалтануудые дурдаха зуураа байгша оной ба бүхы табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые, абаһан социалис уялгануудаа гүйсэд дүүргэхын тула ямар хэмжээ ябуулганuудай бэелүүлэгдэжэ байһанда гол анхаралаа хандуулба.

Заводой партком, хүтэлбэри, эхин партийна организацинууд тоосоото үе соо горитой хүдэлмэри ябуулһан байна. Эндэ мүнөөнэй шэнэ оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоо. Үйлэдбэриин эрхэ байдал саг үргэлжэ һайжаруулагдана. Тиигэжэ продукциин шанар жэлһээ жэлдэ үндэр эрилтэнүүдтэ харюусадаг боложо байнхай. Заводой коллектив Улаан-Үдэ хотынгоо, республикынгаа ба һалбариингаа предприятинуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ хэдэн удаа шангай һууринуудые эзэлээ. Ажалай түрүү онол аргаар хүдэлдэг бригадануудай тоо мүн лэ олошорно. Ехэнхи цехүүдэй диилэнхи олон хүдэлмэришэд нэгэ нарядай гуримаар хүдэлнэ. В. Сухановай хүтэлбэрилдэг бригада предприятиин болон һалбариингаа коллективүүдэй дунда эрхимлэһэн алдартай. Мүн А. А. Зосиной, Н. Г. Васильевай, С. Коркиной дааһан бригаданууд ажалдаа шалгарна.

Суута токарь В. Е. Анпилоговой үүсхэлые олон хүдэлмэришэд дэмжэнхэй. Тэрэ арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбые 3,5 жэлэй туршада бэшэ, харин һаяын сагта дүүргэхээр зоригжоод, габшагайгаар хүдэлнэ. Тиин тэдэнэр табан жэлэйнгээ даабарие дүрбэ, дүрбэ хахад жэлэй туршада гүйсэд бэелүүлхые оролдон хүдэлнэ. Мүнөө 350 гаран хүдэлмэришэн 1984 оной тоосоогоор ажаллажа байнхай.

Ажалай, үйлэдбэриин гурим болон журам һайжаруулха талаар зарим тэды хүдэлмэри эндэ бэелүүлэгдэжэ байдаг гээшэ. Жэшээлхэдэ, заводой коллектив Улаан-Үдын промышленна предприятинуудай дунда түрүүлэн москвагайхидай үүсхэл дэмжэжэ, жэшээтэ предприяти гэһэн нэрэ хүндын түлөө хүдэлөөндэ оролсоһон. Предприятида кадрнуудые бэхижүүлхэ горитой хүдэлмэри ябуулагдадаг. Мастер А. А. Ващенкын даадаг бүлэгэй, Н. С. Кириковэй хүтэлбэрилдэг бригадын коллективүүд энэ табан жэлдэ хүдэлмэришэдые һэлгэнгүйгөөр, нэгэ бүридэлөөр ажаллаха гэһэн уялга абанхай.

Научно-техническэ дэбжэлтын зарим түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ябадал хадаа парткомой шиидхэжэ байдаг гол асуудалнуудай нэгэн байгаа. Ажалай бүтээсые горитойгоор дээшэлүүлһэн оньһон түхеэрэлгэнүүд тодхогдоо, технологическа шэнэ онол арганууд, оньһожоруулгын хэрэгсэлнүүд нэбтэрүүлэгдээ. Тиигэжэ эдэ бүгэдын ашаар долоон миллион гаран түхэригэй экономическа ашаг үрэ түйлагдаба бшуу.

Тоосоото үе соо «Белка-4» гэжэ хубсаһа угаадаг машина бүтээн гаргалга 21 процентээр ургаа. Харин мүнөө шэнэ түхеэрэлгэнүүдээр хангагданхай «Белка-10» гэжэ машина үйлэдбэрилдэг болохо хэрэгтэ бэлэдхэл хэгдэжэ байна.

Эдэ бүгэдые бодото дээрэнь бэелүүлхын тула заводой партком эмхидхэлэй, ойлгуулалмжын, ажалай ба үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ талаар горитой хүдэлмэри саг үргэлжэ бэелүүлээ гээд тэмдэглэлтэй. Гэбэшье зарим цехүүд түсэбтэ даабаринуудаа дүүргэдэггүй байха юм. Тиигэжэ эндэ үйлэдбэрилэгдэхэ бүхы хэрэгсэлнүүд хүсэд гаргагданагүй бшуу.

Энэ дутагдалые усадхалгын онол арганууд тушаа элидхэл дотор онсо заагдаһан байна. Мастер К. Шангина, хүдэлмэришэд Г. Л. Гармаев, О. Тагарона, цехэй партийна бюрогой секретарь А. Д. Истомин гэгшэд мүн лэ энээн тушаа хэлэһэн байна.

—Жэгдэ бэшээр хүдэлдэг байнабди, — гээд хабсаргалгын цехэй электро-хабсаргагшан Г. Л. Гармаев мэдүүлбэ. —Юунһээ иимэ байдал үзэгдэнэб гэхэдэ, хабсаргаха детальнуудай саг болзор соогоо үгтэнэ. Тиимэһээл һарын түгэсэхэ үеэр эсэштэроо, халааһаа гадуур ажаллаха баатай болонобди. Энэ ушарые хараадаа абан, даажа байһан ажал хэрэгэй түлөө хүн бүхэнэй харюусалгые дээшэлүүлхэ шухала.

Бригадые хүтэлбэрилэгшэ М. Перевалов ажал эмхидхэлгын түрүү арга тухай тоггобо. Теэд нэгэ нарядаар хүдэлхэ гурим дэлгэрүүлхэ хүдэлмэридэ ямаршье туһа хүргэдэггүй, саарһан дээрэ ёһын тэдыдэ нэрлэгдэһэн гээд бригадирнуудай соведые шүүмжэлээ. Юуб гэхэдэ, тэрэ өөрөө цех соогоо иимэ соведэй ажал ябуулга эмхидхэдэг һэн тула предприятиин бригадирнуудай соведэй талаһаа ямаршье туһаламжа үзүүлэгдэдэггүй, хүдэлмэреэрнай хэншье һонирходоггүй гэжэ жэшээ баримтануудта үндэһэлэн мэдүүлбэ. Энээнэй урда тээхи партийна конференци дээрэ бригадирнуудай соведэй хангалтагүй хүдэлмэри тушаа мүн лэ шүүмжэлэгдэһэн юм.

Ажалай эмхидхэл хадаа журам ба ниитын гурим сахиха хэрэгтэ тусгаар нүлөөтэй. Тиимэһээл энэ талаар дутуу дунданuудаа үе сагай эрилтын ёһоор шиидхэхэ гээшэ угаа шухала гэжэ агрөгатна цехэй партбюрогой секретарь А. Д. Истомин онсолоо.

Предприятиин механическа цехэй хүдэлмэри тоосоото элидхэл соо шүүмжэлэгдэбэ. Тэдэнэр янза бүриин продукци гаргаха даабарияа дүүргэдэггүй байна. Элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадалсаһан хүдэлмэришэн О. Тагарона цехэйнгээ коммунистнуудай дурсагдаһан дутагдалые усадхаха талаар бэелүүлжэ байгаа хэмжээ ябуулганууд дээрэ дэлгэрэнгыгээр тогтоо. Мүнөө тус цехтэ ажалһаа шалтагаангүйгөөр кадрнуудай гараха, ошохо ушарнуудые үсөөрүүлхэ, хуушарһан оньһон түхеэрэлгэнүүдые һэлгэхэ, ажалай эмхидхэл һайжаруулха талаар хэмжээнүүд хараалагдаад, бэелүүлэгдэжэ захалаа.

Конференци дээрэ үгэ хэлэһэн заһабариин цехэй хүдэлмэришэн Г. А. Чепак, ахамад технологой орлогшо В. М. Ильин, заводой СМУ-гай начальник В. П. Гнённый гэгшэд коллективүүдэйнь урда байһан зорилгонуудта тоггобо.

Заводой директор Ю. Н. Кравцов бар хүсэнэй ашаар хэгдэдэг ажал хороохо гэээшэ мүнөөдэрэймнай шухала зорилго болоно гэбэ. Тиигэжэ олон хүдэлмэришэн сулөөлэгдэжэ, гол үйлэдбэриин ажалда хабаадуулагдаха арга олдохо ёһотой. Мүн ажалай эмхидхэл һайжаруулгын, журам бэхижүүлгын асуудалнуудта үгэ хэлэгшэ анхаралаа онсо хандуулба.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй түсэбтэ даабаринуудые гүйсэд бэелүүлхын тула ямар хэмжээ ябуулгануудай заатагүй дүүргэгдэхэ байһан тушаа ашатай туһатай хөөрэлдөөн конференци дээрэ болоо. Үгэ хэлэһэн коммунистнууд парткомой тоосоото үе соо бэелүүлһэн хүдэлмэридэ хангалтатай гэһэн сэгнэлтэ үгэһэн байна. Партиин гэшүүдэй һанамжа, дурадхалнууд баталагдажа абтаһан тогтоолой гол үндэһэ һуури болоо. Заводой бүхы коллективүүдэй нэгэ жэгдэ хүдэлмэри хангахын тула тэмсэхэ, ажалай, үйлэдбэриин журам заршам бэхижүүлхэ, үйлэдбэриин ашаг үрые тэрэнэй эмхидхэл һайжаруулһанай, үндэр бүтээсэтэй оньһон түхеэрэлгэнүүдые нэбтэрүүлһэнэй ашаар дээшэлүүлхэ гэһэн гол зорилгонуудые бэелүүлгэдэ партком, цеховэ парторганизацинууд предприятиин бүхы коммунистнуудые, хүдэлмэришэдые, алба хаагшадые элсүүлхэ зэргэтэй. Мүн КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй зохилдуулан үзэл сурталай, политическэ-хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин аша үрые саашадань һайжаруулха хэмжээнүүд тогтоол дотор хараалагдаа.

КПСС-эй обкомой секретарь Л. В. Потапов конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсажа, дэлгэрэнгы үгэ хэлэбэ. Тиихэдээ тэрэ хэлсээнэй ёһоор бүтээн гаргагдадаг продукци саг соонь үйлэдбэрилхэ гэээшэ шухала гэжэ тэмдэглээ. Тэрэшэлэн предприятида шэнэ техникэ тодхохо, бар хүсөөр хэгдэдэг ажал хороохо, нэгэ нарядаар хүдэлдэг бригаданuудые эмхидхэхэ асуудалнуудта тусгаар анхарха хэрэгтэй гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглэһэн байна.

Хараалһан эдэ бүхы хэрэгүүдээ бодото дээрэнь дүүргэхын тула шэнээр һунгагдаһан парткомой гэшүүд ехэ хүдэлмэри бэелүүлхэ болоно. Тоосоото-һунгалтын конференци захиргаанай, профсоюзай, комсомолой организацинуудай түлөөлэгшэдэй үргэн хабаадалгатай 41 хүнһөө бүридэһэн партийна комитет һунгаба. Тиимэһээ тэрэнэй гэшүүд коллективэй урда табигдаһан зорилгонуудые гүйсэдөөр дүүргэхэ хэрэгтэ нүлөөлхэ, горитой хубитаяа оруулха байһаниинь элитэ.

А. БЕЛОУСОВА.

АРБАН НЭГЭДЭХИ ТА[БАН]
ЖЭЛЭИ ХАРАА ТҮСЭ[Б]...

ХҮДЭЛМЭР[И...] МИНУТА БҮ[Х...] ҮНЭТЭ[Й]

«Красноярскуголь» нэгэдэлэй «Назаровский» гэжэ нүүрһэнэй уурхай орон доторнай байгуулагдажа байгаа эгээл томо Канско-Ачинска түлишын-элшэ хүсэнэй комплексын хубинь болохо. 2000-дахи он болотор тэрэнэй бүридэлдэ арбаад хүсэ ехэтэй нүүрһэнэй уурхай, шанаржуулан түлишэ болгодог элшэ хүсэнэй технологическа комбинадууд, бүлэг электростанцинууд орохо юм.

Эндэхи нүүрһэнэй нөөсын дүрбэнэй нэгэ хубинь гүйхэн газарта хэбтэдэг, тиимэ тула тэрэниие нээмэл аргаар малтажа абаха байна. «Назаровский» уурхай хадаа Сибирьтэхи предприятинууд соо түрүүлэн иимэ хямда аргаар нүүрһэ малтажа эхилээ. Нэгэ тонно түлишын үнэ сэн 1 түхэригтэ болодог.

Һалбариин хүдэлмэришэдэй дунда Петр Черпаковой бригада һайн мэдээжэ юм. Энэ бригадын хүдэлгэжэ байгаа роторно экскаваторынь нэгэ час соо 1250 тонно нүүрһэ малтан абадаг. Зургаан часай халаан бүхэндэ гурбан хүнһөө бүридэһэн звено машина хүдэлгэдэг. Карьертэ хүдэлдэг элдэб түхэлэй экскаваторнуудые бултыень мэдэдэг, дүй дүршэл ехэтэй мэргэжэлтэд энэ бригадада сугларанхай. 12 хүнэй табаниинь коммунистнууд. Бригадир Черпаков түрүүтэй тэдэнэр мантан томо машинаяа байлгангүй, минута бүхэниие дүүрэн хэрэглэхын тула эршэмтэйгээр хүдэлнэ. Иигэжэ ехэ амжалта түйланад.

Энэ жэлэй түрүүшын 5 һара соо 1 миллион 800 мянган тонно түлишэ малтажа абаха гэһэн уялгаяа Петр Черпаковой коллектив 77 мянган тонноор үлүүлэн дүүргээ. Энэ амжалтань гол түлөө юунһээ бүридэнэб гэхэдэ, бригадын бүхы гэшүүдэй үнэн зүрхэнэй оролдосоһоо, дээдэ шатын мэргэжэлтэдтэ түшэглэн, ажалаа эмхидхэжэ шадаһанһаа үндэһэтэй.

— Манай бригадир, үнэхөөрөөл үйлэдбэриин командир мүн: маанадай хүн бүхэниие, машиныңгаа пүүлшын шүрэб хүрэтэр һайн мэдэдэг. Хүн бүхэнэй ажаллажа байһан газартаа хүсэ шадалаа гүйсэд дүүрэн үгэмөөр таарамжатан һайн ажалай эрхэ байдал зохёон байгуулдаг, — гэжэ ашаа тээлгын машинист Геннадий Ланцов хэлэнэ.

Нүүрһэнэй уурхайда 25 шахуу жэл соо хүдэлжэ, өөрөө хүнэй эрхим һайн шанар оложо, ехэ дүй дүршэлтэй болоһон, гүнзэгы ухаан бодолтой хүн байна гэжэ бригадирай ажал ябуулгын сэгнэлтэ дээрэһээ ойлгомоор. Петр Черпаков — СССР-эй Гүрэнэй шангай лауреат ба ороной нүүрһэнэй промышленностиин габьяата механизатор. Тэрэнэй китель дээрэ «Шахтерой Алдар соло» гэһэн гурбан шатын тэмдэгүүд, Ажалай Улаан Тугай орден, медальнууд яларжа байдаг.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛ ХЭР АБТААБ?

Мүнөө нютаг нуга бүхэндэ үбһэнэй тэбхэр томо һүринүүдэй жэрылдэхые, таряалангай захаар һолоомоной обоо хүбөө хэбтэхые, дарагдаһан силосэй эндэ тэндэ обойлдохые харахадаа хүдөөгэй зон, илангаяа малшад урма баяртай ябана.

Энэньшье гайхалгүй. Ута, хүйтэн үбэлэй үедэ адууһа малда эдюулхэ үбһэ тэжээлэй элбэг байхадал мяха, һүн ехээр үйлэдбэрилэгдэхэ, түл түрэсэшье һайнаар абтаха бшуу.

Энэ жэлдэ республикымнай колхоз, совхозуудай олон тоото луговодууд, үбһэшэд, кукурузашад, механизаторнууд, хүн зон үнэн шударгыгаар хүдэлжэ, ниитын, мүн үмсыншье малай эдихэ үбһэ тэжээл яһала ехээр бэлэдхэжэ шадаа гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Буряадай АССР-эй Статуправлениин абаһан 1983 оной октябриин 24-нэй түгэсхэлэй мэдээн дээрэһээ харахада, бүхы ажахынуудта бии байһан 507,2 мянган гектар сабшалангай 481 мянга гаран гектарайнь ногоон сабшагдажа, бүхыдөө 394.959 тонно **үбһэн һурилэгдоо** гэхэ гү, али түсэб 80 процент дүүргэгдээ. Энээнние нёдондонойхитой сасуулхада 23,5 мянга гаран тонноор ехэ үбһэн абтаһан болоно. Кабанскын, Улаан-Үдын, Хяагтын районууд үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Олонхи районууд үнгэрһэн жэлэйхиһээ һураггүй ехэ үбһэ суглууланхай.

Гэхэтэй хамта зунай эхеэр, намартаа горитой сабшалангай уһанда абтаһан, ган гасуурта дайрагдаһан дээрэһээнь Яруунын, Баунтын, Түнхэнэй, Бэшүүрэй, Загарайн, Кабанскын болон бусад районуудта ехэхэн газарай ногоон сабшагдаагүй хосороо. Гол түлэб энээнһээ боложе, Баунтын, Яруунын, Хурамхаанай, Түнхэнэй районууд үбһэ бэлэдхэхэ түсэбөө дүүргэжэ шадабагүй.

Энэ жэлдэ колхоз, совхозууд бүхыдэнь 225.753 тонно **сенаж** бэлэдхэжэ, түсэбөө 107 процент дүүргээ. Нёдондонойхиһоо 3 мянга гаран тонноор ехэ сенаж дарагдаа. Тэрэшэлэн сенажай ехэнхидэнь гэхэ гү, али 180,2 мянган тоннодонь элдэб шэмэтэ бодосууд — минеральна зүйлнүүд холигдожо шанаржуулагдаһан байна. Бэшүүрэй, Хяагтын, Загарайн, Хэжэнгын, Сэлэнгын, Улаан-Үдын районуудай ажахынууд сенаж илангаяа ехээр даранхай. Жэшээнь, Хяагтын районой колхоз, совхозууд 9210 тонын орондо 14,8 мянган тонно сенаж нүхэндэ хээ.

Түсэбэй ёһоор, республика дотор 1.251.467 тонно **силос дарагдаха** байһан һаа, хамта 940.959 тонно шэмэтэ тэжээл бэлэдхэгдэжэ, даабари 75 процент дүүргэгдээ. Нёдондонойхитой жэшэбэл, 54,3 мянган тонноор ехэ силос дарагдаа. Гадна энэ жэлдэ нүхэндэ хэгдэһэн ногооной үжэхэ, муудахагүйнь тула 678,2 мянган тоннодонь түсхай антисептическэ бодосууд холигдоо. Мүн 407,4 мянган тоннодонь шэмэтэ карбамид оруулагдаа. Тиигэжэ мүнөө ажахынуудта 718,8 мянга үлүүтэй тонно һайн шанартай силос бэлэн болгогдоод байна. Гэбэшье оройдоол хоёр район — Кабанскын, Хойто-Байгалай районууд силос дараха түсэбөө дүүргээ. Бэшүүрэй, Улаан-Үдын районуудта хэмжээгээрээ эгээл ехэ гэхэ гү, али үнеэн бүридэ 10 гаран тонно хүртэхэ шэмэ тэжээл нөөсэлэгдөө.

Сагай уларилай яһала һайн байһан энэ жэлэй эрхэ байдалда Яруунын, Баунтын, Хэжэнгын, Хоринн, Прибайкалиин, Түнхэнэй, Хурамхаанай районууд силос дараха түсэбөө дүүргэжэ шадахагүйһөө гадна, үнгэрһэн жэлэйхиһээшье һураггүй бага силос бэлэдхээ. Кукуруза, наран сэсэг гэхэ мэтэ ургамалнуудые һайнаар ургуулха хэрэгтэ анхаралай багаар табигдадагынь эндэһээ элитээр харагдана.

Бүхыдөө 44.272 тонно **витаминтай ногооной гурил** татагдаа гэхэ гү, али түсэб 100,9 процент дүүргэгдэбэ. Үнгэрэгшэ жэлэйхитэй сасуулхада 6700 гаран тонноор ехэ гурил бэлдэгдэһэн болоно. Мүн татагдаһан гурилай 14,9 мянган тоннонь һайн шанартай тэжээл—гранул болгогдоо. Тиибэшье иимэ тэжээл бэлэдхэдэг АВМ түхэлэй оньһон агрегадуудые дүүрэн хүсэндэнь хүдэлгэжэ шадаагүй дээрэһээ Бэшүүрэй, Захааминай, Прибайкалиин, Сэлэнгын, Улаан-Үдын, Баргажанай районууд витаминтай гурил тон багаар татаа.

Байгша ондо ажахынуудта бүхыдөө 2733 гектарта **тэжээлай корнеплодууд** таригдаад, гектар бүхэнһөө дунда зэргээр 113 центнер шэмэтэ түмэһэн абтаһан байна. Ондоогоор хэлэбэл, хамта 27.890 тонно корнеплод абтаа гэхэ гү, али түсэб мийл 39 процент дүүргэгдээ. Хэрбээ Бэшүүртэ гектарай—207, Мухар-Шэбэртэ—175, Загарайда — 128 центнер тэжээлэй корнеплодой хуряагдаад байхада, Захааминда гектарай —23, Сэлэнгэдэ—40, Яруунада—48, Хоридо—44 центнер ургаса абтаа.

Эдэ үдэрнүүдтэ колхоз, совхозууд таряалан дээрэһээ **зеленко** хуряажа, полинуудай **һолоомо** суглуулан соможо байна. Һүүлэй мэдээгээр хамта 34,7 мянган тонно зелёнко абтаа гэхэ гү, али түсэб һаял 33 процентдэ хүргэгдэбэ. Хориин районой ажахынууд лэ зелёнко абажа дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Энэ талаар Загарайн, Улаан-Үдын, Кабанскын, Түнхэнэй, Прибайкалиин районууд ехээр гээгдэжэ ябана.

Энэ жэлдэ ажахынууд 294,4 мянган тонно һолоомо суглуулжа һурилхэ ёһотой. Мүнөө тэрэнэй хахадынь гэхэ гү, али 160 мянган тонноньь сомогдоо. Хориин, Захааминай районууд лэ һолоомоёо суглуулжа дүүргэхэсэ байна.

Мүнөөдэрэй гол зорилго юуб гэхэдэ, бүхы абтаһан үбһэ тэжээлые тон наринаар бүридхэжэ, харюусалгатай хүнүүдтэ даалгаха, ехэнхиинь малай үбэлжөөнүүдтэ зөөхэ, түрүүшын үдэрһөө тэжээлые буйлуулжа, шанаржуулжа, малда зүб рационоор эдюулхэ хэрэгтэй. Грамм, килограммшье тэжээл дэмы хосорхо ёһогүй. Фермэ бүхэндэ бүдүүн тэжээл хэршэхэ, үйрүүлхэ, холихо түхеэрэлгэнүүд, цехүүд дүүрэн хүсэндөө хүдэлгэгдэхэ зэргэтэй. Бүхы тэжээлые бодомжотойгоор, ашаг үрэтэйгөөр гаргашалбал, адууһа малһаа продукци ехээр абтаха ха юм.

РЕСПУБЛИКЫН БҮХЫ АЖАХЫНУУДТА ҮБҺЭ ТЭЖЭЭЛЭЙ ХЭР БЭЛЭДХЭГДЭҺЭН ТУХАЙ
1983 оной октябриин 24-нэй мэдээн
(Түсэбэй дүүргэлтэ процентээр)

Районууд	Үбһэн	Сенаж	Силос	Зеленко	Ногооной гурил	Һолоомо
Кабанскын	122	103	112	9	127	49
Хяагтын	115	161	70	59	151	78
Улаан-Үдын	109	113	97	9	[illegible]	67
Зэдын	99	112	64	60	111	47
Прибайкалиин	90	79	74	12	[illegible]	42
Хэжэнгын	88	133	74	37	137	47
Захааминай	84	35	93	45	53	92
Загарайн	82	145	61	9	78	52
Бэшүүрэй	81	135	94	10	35	36
Ахын	80	—	—	56	—	—
Хориин	77	127	62	97	109	94
Сэлэнгын	76	125	59	31	65	49
Мухар-Шэбэрэй	76	73	82	20	113	67
Хойто-Байгалай	74	—	181	28	—	17
Баргажанай	73	45	54	54	26	51
Хурамхаанай	67	137	61	28	168	43
Түнхэнэй	63	103	75	0,7	108	40
Яруунын	43	92	43	21	115	20
Баунтын	41	—	44	18	—	—
Республика бүхыдөө	80	107	75	33	100,9	55

ЮНХЭР ШЭЛЫН ОРОЙДО

Зураглал

СССР-эй 60 жэлэй ойн нэрэмжэтэ Зэдын вольфрам-молибденэй комбинадай нээмэл уурхай Юнхэрэй шэлын оройдо оршодог юм. Сентябриин һүүлэй наратай нэгэ үдэр комбинадай парткабинедые даагша Валентина Павловна Кочелеватай тиишэ зорибобди.

Юнхэр, Холтоһон хадануудай гүн саба жалга соогуур үгсэһэн үргэн харгыгаар урдаһаамнай ашаа ехэтэй адар томо БеЛАЗ-ууд эршэтэйгээр хүнхинэлдэн үнгэрнэ. Баруун таладамнай хадын тэбсэг дээрэ оршоһон Холтоһоной руднигай ута сагаан байшан бүри доро үлэжэ, машинамнай Юнхэрэй эгсэ бооръёор ташажа годирһон харгыгаар хүндөөр зүдхэн үгсэбэ.

— Александр Шагдуровай хүтэлбэрилдэг үрэмдэгшэдэй бригада урда мэтэ амжалтатай ябаһаар, — гэжэ нүхэр Кочелева хөөрэнэ. — Юһэн хүнһөө бүридэһэн бригадань ажалай һайн журамтай, эбтэй эетэй байһаараа комбинат дотороо үнинэй суурханхай гээшэ.

Уданшьегүй уулын оройдо оршоһон нээмэл уурхайн захиргаанай байшанда эндэхи руднигай начальник Виктор Геннадьевич Еранскитай уулзажа, үрэмдэгшэдэй бригадир тухай, бригадын ажал тухай һонирхоһоноо мэдүүлбэбди.

— Александр Аюшеевич манай руднигай үрэмдэгшэдэй бригадые 1972 онһоо эхилжэ шадамараар хүтэлбэрилнэ. Эдэ үнгэрөһэн жэлнүүдтэ бригадань ажалай һайн амжалтануудые үргэлжэ түйладаг тула «коммунис ажалай, коллектив», мүн «КПСС-эй XXVI съездын нэрэмжэтэ бригада» гэһэн хүндэтэ нэрэ зэргэнүүдтэ хүртэнхэй юм, — гэжэ нүхэр Еранский омогорхон хөөрэнэ.

Сентябрь һарынгаа үрэмдэлгын түсэбые тус бригада 120,8, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ түсэбөө 129.8 процент бэелүүлһэн байба.

— Байгша оной эхинһээ хойшо бригадань жэгдэ һайнаар ажаллана гэжэ дуулаа һэмди...

— Зүб даа. Үнгэрһэн юһэн һарынь түсэбэй дүүргэлтэ 116,1, ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ даабари 124.3 процент болоһон байна. Шагдуроваймнай бригада сентябриин һүүлэй байдалаар табан жэлэйнгээ түсэбэй дүүргэлтые 102 үдэрөөр уридлажа ябана, — гэжэ Виктор Геннадьевич хэлээ һэн.

...Сэлмэг наратайшье һаа, Юнхэр уулын оройдо баруун урдаһаа һэршэгэнүүр һэбшээтэй, жэхэрүүн байба. Монголой сэнхир хадануудай хабшал сооһоо бууһан һэбшээ һалхин Юнхэрэй уурхайн хобол соогуур өөдэ, һөөргөө һүндэлэн гүйлдэжэ байһан ашаанай томо машинануудай хүдэлгэһэн бударaa тооһые арын хуша мододой оройгоор һуунагтуулан һубина.

— Шагдуровай үрэмдэлгын станок тэрүү тэрэ тэбсэг дээрэ байна. Тэрэмнай һаяхан энэ столоводоо үдын хоол бариад тиишээ ошонхой, — гэжэ хадын мастер Г. Ф. Березкин эгсэ эрмэг тээшэ заажа үгэбэ.

СББ-250 түхэлэй станок шулуун табсангые дорьбоотой хүнхинеэтэйгөөр үрэмдэжэ байба. Хүдэлмэришэд А. К. Федосеев, Я. Л. Брыков, П. И. Татарников гэгшэд бригадир А. А. Шагдуровтаяа туха сулөөгүй хүдэлжэ, станогойнгоо гэшхүүр, табсангууд дээгүүр дээшэ доошоо һүндэлэн, оньһонуудыень шалган тоһодоно.

— Бригадымнай гэшүүд гурбан халаанда хубааран ажалладаг гээшэ. Хүдэлмэриин ябаса мүнөөдөө гэмгүй байна. Арбан нэгэдэхи табан жэлэй энэ гурбадахи гол жэлэй түсэбые Агуу Октябриин һайндэр болотор сүм дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 7000 погонно метр тэһэлэлгын үрэмдэлгэ хэхэ уялгатайбди,—гэжэ Александр Аюшеевич хөөрэнэ. — Тиихэдээ хамта дээрээ 2500 түхэригэй сэнтэй арбан үрэм алмаха зэргэтэйбди.

— Энэ үрэмэйтнай станок мүн лэ үнэтэйхэн оньһон байналтай?

— СБШ-250 гээшэл даа. Хүсэтэйшье, үнэтэйшье машина юм. 250 гээшэнь — эды миллиметр үргэнтэй үрэмэйнь хэмжээн гээшэ. Айхабтар бүхэ металлаар шудхагдаһан, жэшээлхэдэ, нэгэ үрэмэй шобхо үзүүр 240 түхэригэй сэнтэй байдаг,—гэжэ Александр Шагдуров хөөрэнэ.

Тиимэһээ хадын малталга, тэһэлэлгын үнэтэй сэнтэй оньһон түхеэрэлгэнүүд дээрэ ажалладаг комбинадай бусад хүдэлмэришэдтэл адли эндэхи үрэмдэгшэдэй бригадын гэшүүд даалгагдаһан станоггоо ёһотойл нарин нягта эзэн ёһоор хандажа, саг соонь техническэ харууһа хэдэг, ашаг ехэтэйгээр ашаглажа заншаһан байна.

— Тэһэлэлгын хүдэлмэринүүдые үрэмдэгшэднайл бэлдэжэ үгэдэг гээшэ. Жэшээлхэдэ, хадын геологическа байгуулалтые тодорхойлжо, ашагта малтамалай һудал зайлгаһан паспорт үрэмдэгшэдтэ барюулагдадаг. Тэрэнэй заабаряар, үгтэһэн болзор соонь, техническэ талаараа өө мөөгүй ажал бүтээжэ үгэдэг үрэмдэгшэдэй хүдэлмэри, энэ хэрэгтэ баян дүй дүршэлтэй боложо мэргэжэһэн мастер-бригадир Александр Аюшеевичэй эдэбхи үүсхэлһээ урагшатай эхиеэ абадаг, — гэжэ энэ руднигай ахалагша маркшейдер Александр Бутин онсолон тэмдэглээ һэн.

...1942 ондо Мэлын сомоной Цагаан нуга гэжэ нютагта түрэһэн Александр Шагдуров тэндэхи һургуулияа түгэсхөөд, 1959 — 1963 онуудай туршада комбинадай барилгашадай бригадада ажаллажа эхилээ.

Удаань Совет Армиин хилын харуулай сэрэгтэ алба хэжэ байхадаа, тэрэ партиин гэшүүндэ абтаа һэн. Албаяа дүүргэхэдээ частиингаа комсомолой комитедэй путевкоор Александр хэдэн нүхэдтэеэ хамта Хойто Казахстан руу зорижо ошобо. Тэндэ, Кустанайска областиин Рудный хотодо, Соколовско-Сарбайска хадын шанаржуулгын комбинадта гурбан жэл соо ажаллажа гараа.

— Түрүүшын ондо үрэмдэлгын машинист Владимир Ануфриевич Маценжигэй туһалагшаар ажаллажа байгаад, зургаан һарын болзортой үрэмдэлгын мастерай курсануудта һураа һэм. В. А. Маценжик гээшэ ажал хэрэгтээ тон харюусалгатайгаар хандадаг, дүршэл ехэтэй миниин һурган хүмүүжүүлэгшэ юм һэн,— гэжэ тэрэ хөөрэнэ.

Александр Шагдуров удаань Захаамин нютагаа бусажа, 1972 ондо Юнхэрэй руднигта үрэмдэлгын станогой асарагдахада, тэрэнэй мэргэжэлтэ мастераар ажаллажа, бригадынгаа гэшүүдые һургажа эхилһэн байгаа.

— Юнхэртэ түрүүшээр бага хүсэтэй 2-СБШ-200 түхэлэй станок байһанаа, һүүлдэнь арба гарэн электромоторoор хүдэлгэгдэдэг мүнөөнэй машинанууд ехэ хэмжээнэй ажал бүтээдэг болонхой, — гэнэ.

—Александр Аюшеевич Шагдуров эрхим ажалайнгаа түлөө районойнгоо болон комбинадайнгаа Хүндэлэлэй самбарта нэгэнтэ бэшэ оруулагдадаг. Тэрэ 1975 оной апрелиин 21-дэ СССР-эй Верховной Соведэй Президиумэй Указаар Ажалай Алдар Солын III шатын орденоор шагнагдаа һэн. Мүн 1974—1979 онуудай туршада эршэмтэйгээр ажаллажа, «Социалис мүрысөөндэ илагша», «Юһэдэхи табан жэлэй ударник» гэһэн тэмдэгүүдтэ хүртөө һэн.

Харин 1981. ондо А. Шагдуров Ажалай Алдар Солын II шатын орденоор шагнагдаа юм.

Ажалһаа сүлөө сагтаа Закаменск хотынгоо ниитын гурим сахилгада эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байһанайнгаа түлөө арадай һайн дуранай дружинын гэшүүн Александр Аюшеевич комбинадайнгаа Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаһан байдаг.

— Сентябриин тэнгээр Хойто Кавказда оршодог Тырныауз хотодо үнгэргэгдэһэн үрэмдэгшэдэй бүхэсоюзна конкурсдо бригадынгаа хоёр гэшүүдээр хабаадалсажа ерээб, — гэжэ нүхэр Шагдуров хөөрөө һэн.

«Союзвольфрам» гэжэ бүхэсоюзна үйлэдбэриин нэгэдэл дурсагдагша конкурс үнгэргөө юм. Тэрээндэ ороной зургаан комбинадуудай түлөөлэгшэд хабаадалсажа, үрэмдэлгын талаар өөһэд өөһэдынгөө шадабари бэлигые харалсаһан байна. Конкурсдо хабаадалсаһан А. А. Шагдуров «Союзвольфрамай» эрхим үрэмдэгшэ» гэһэн нэрэ зэргэдэ хүртэжэ, мүрысөөнэй хоёрдохи һуурида гараа һэн.

...Юнхэр шэлын орой дээрэ жэлэй дүрбэн сагта, үдэр, һүнигүй үрэмдэлгын станогой хүнхинөөн замхадаггүй. Тэндэ, зузаан уулануудай гүн соо һубиагдан дараатай үнэтэ ашагта малтамал болохо вольфрамай һудалнуудые Александр Шагдуровай хүтэлбэрилдэг бригадын халаан хүсэтэ оньһон түхеэрэлгээрээ һуулин байдаг гээшэ.

Б. ЖАНЧИПОВ,
манай корр.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ; үрэмдэгшэдэй бригадир Александр Аюшеевич Шагдуров; бригадынь гэшүүд ажал дээрээ.
А. ШОЙЖОЛОВОЙ фото

«МАНАЙ ҮЕЫН ХҮН»

Конкурсдо ерэhэн очерк

ЭЖЭЛ ХОЁР ДУРАН

[illegible]

—hанаанайнгаа тэндэ байхада зүүдэлөө аабзаб даа. Үүрэй харанхыы үргэлжэн ямар гэлсэгшэб,—гэжэ, Дугдан шоглоод абана.

Шэрээнэ бодоhон гурбатай Наташа нагаса эжын эбэр дээрэ гаража, hүүриhа олоходоо номгорбо.

—Зай, үбhэндэ гараха сатнай тулаха ерэбэ гү?

—hаяар гарахабди. Сабшаха газарнай энэ баруун ханаабhаа хойшоо юм. Ногооншье харагдана. Зүгээр малайнь хэшээ соо сэнтэнхэй, шингэйшэг. Шалтагааниинь гэхэдэ, эндэхи газарынь намаглиг дээрэhээ—доробоонь үhан гарадаг юм хаш.

— Тээд мүнөө хайшан гэхэбши? Аха аргаараа оролдоно ха юм даа. Үдэшэ гэртэлэн орожо, ан-бүн гэхэдээл эсэhэнэ мэдэгдэгшэ,—гэжэ, Эржима хэлэжэ байгаа hэн.

Хабар тээшэ үбhэ тэхэлэй хямда болобошье hаань, гэр бүлынхидэйнь оролдосын ашаар малынь ногоон дээрэ гээлтэ хоролтогүйгөөр гараа шадаа. Зуhаланда бүүhээр тураhан hайн. Нёдондо өөhэдынгөө хүсөөр 200 центнер бэлдэхэhэн байхабди. Мүнөө энэ зэргэ баhал абтаха бэзэ,— гэээд, Дугдан Ванданович харюусаба.

— Үбhэн үлүү болохо бэшэ. Ехээр лэ абаха гэжэ оролдохо зон аабзабди,— гэжэ Эржима hанаhанаа хэлэбэ.

— Та өөрөө үбhэндэ ябалсаха гээшэ гүт,—гэжэ ээ басагаяа эдеэлүүлжэ hууhан Эржимаhаа асуубаб.

— Ябалсаа бэд даа. Минии ошоогүй hаа, юумэн бүтэхэгүйл. Эндээ үлэбэл, hанаамни зобожо тулихаб,— гэээд, Эржима эрид шиидэнгеэр харюусаба.

Соёлой хойнохи шугы бургааhанай нэмэридэ холоhоо харагдажа байдаг үбэлжөөнэйнь байрада августын эхеэр үшөө нэгэ дахин хүрэжэ ерэхэдэмнэй, Будаевтанай гэр бүлэ түлэг үбhэеэ hүрилжэ байба. Эндэ Баатар 9-дэхи класс дүүргэhэн Вика хоёр бухалнуудые татана, эсэгэнь үбhэ асалжа, hүри дээрэ байhан Эржимада дамжуулна. Тэрэнь hүриеэ нюруулан гэшхэлжэ, тармуураар таарулан ябтална.

— hайнгаар нюруу татаагүй hаа, иимэ хура бороотой жэлдэ халтад гэбэл үбhэн гутажа болохо гүб даа. Тиигээд лэ бэедээ найдажа, hүри дээрэ гарана гээшэб,—гэээд, Эржимагай хэлэхэдэ: «Минии ошоогүй hаа юумэн бүтэхэгүйл» гэжэ тээсгэн зуhалан дээрэ хэлэhыень hанаанда оруулбаб.

Би үшөө январь соо энэ руу ябаад ошоhон байгааб. Мүнөө набша намаагаар надхан байhан hөөг бургааhадые, хүжэ ногсондо хушагдаhан энэ намаглиг талые үбэл харахада, үзэмжэгүй байhан юм. Эгээл мүнөө зуhаландаа абаашагша 185 толгой залуу малаа тиихэдэ Будаевтан гээлтэ хоролтодо оруулангүй ногоондо гаргахын түлөө ехэ сүлөөгүй оролдожо байhан юм.

Саhанай бага дээрэhээ Дугдан Ванданович ехэ хүбүүн Бадматаяа үдэрэй игаабарида ээлжэлээд малаа адуулдаг байба. Харин гэртээ үлэhэн Эржимада ажалынь дууhаха бэшэ даа, үбhэ, hолоомо бэлдэхэ, хслимог тэжээл, жэжэ болгогдоhон ороohо модон эдюурнууд сооүгүүр адляар хубаан адхаха, шабааhыень арилгаха, үhа бүлеэсүүлхэ, хашаа соохи дэбисхэрынь hэльбэхэ, үлэhэн муу малаа эдеэлүүлхэ, өөhэдынгөө эдеэ хоол бэлдэжэ үрдихэ — эдэ бүгэдэ тэрээнэй хубида түданхай hэм шуу.

Хамта байра байдалыень харабабди. Хуушарhаншье hаа, хашаа хорёонь булта гуримтай. Үhа бүлеэсүүлдэг амhарта дороhоонь дэгдэhэн галай утаан үбэлэй зэнхэгэр огторгой өөдэ hуунагтана. Хорёо соо үбhэн, hолоомон соморор дарагданхай. Холимог тэжээл-малайнгаа хүсэ шадал түргэн нэмээхын түлөө ногооной hайнаар ургаhан газар уридшалан бэдэржэ бэлшээдэг байгаа. Үглөөнэй ба үдэшын hэрюундэ орой болотор хээрэ бариха, саг соогоо уhалха, толгой бүхэниие үдэртөө наринаар адаглан хараха, үбшэлhэн малда арга хэхэ. Эндэ Эржима Баяндуевнагай ямар үүргэ дүүргэдэг байhаниинь ойлгосотой.

—«Тарган—табан хоногой» гэдэг гүбэ даа. Мориной жолоо алдаhандал, ажалаа нэгэ үдэр алдабалшни, юумэн хуу буруу hүрэхэеэ hанадаг гээшэ. Мал турахадаа бэлэн ха юм даа,— гэжэ Эржима тэрэ июлиин үдэр зуhаландаа хэлэжэ hууhан юм.

...Хонишоной басаган Эржима hаалишанай хүбүүн Дугдан хоёрой залуугаар хуби заяагаа холбожо, колхозойнгоо мал ажалда ябаhаниинь гайхалтай бэшэ юм бээз. Зүгөөр Эржимагай Соёлой фермэ дээрэ 25 жэлэй туршада hаалишанаар хүдэлжэ гараhаниинь гайхалтай шэнги байдаг. Нэн түрүүн, энэ эхэнэрэй ажалша бэрхэ, хүдэр, боро шэнжые хараадаа абажа, Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правлени гурбан жэлэй саана Будаевтанда hаалиин үнеэд болохо залуу мал даалгажа үгэhэн гээшэ.

Юундэ тиитэрээ энэ hаалишанай ажал гайхалтай болоо юм? Эржима Баяндуевна эдэ олон жэлнүүд соо ехэ hү hаали абадаг, hайшаалда хүртэдэг түрүү малшан байхынгаа хажуугаар, үшөө 10 үхибүүдые өөдэнь болгожо шадаа бшуу.

— Залуу ябахада, шадал ехэ, ажалгүй hууха гээшэ намда муу шэнги байха. Нарайлhанай hүүлээр hэра болоод үнеэдээ hаажа эхилдэг hэм. Үхибүүдни үбдэжэ ехэ зобоогоогүй гээшэ hэн бээз,— гэээд, нэгэтэ тэрэ хэлэжэ hуугаагша бэлэй.

Иимэ эхын үринэрэй багаhаа бороор үдэхэ үндыхын хажуугаар, «бээлэйн зэргэhээ» хара ажалда хамhалсажа, юумын удха ойлгодог, ухаансар hүбэлгэнөөр хүмүүжүүлэгдэдэг байhаниинь оройдоошье гайхалгүй. Тэдшье үхибүүн бүхэниие эрхэлүүлхэ арга, туха эхэдэнь байгаашьегүй. Зүгөөр туhатай юумэндэ багаhаань hургаха нангин уялгаяа эхэ хүн хүнгэн бэшэ ажалайнгаа забhарта, ябууд дундаа гэхэ гү, бэелүүлдэг hэн. Жэшээлхэдэ, ехэ басаган Верзее хара багаhаань хойноо дахуулжа, үнеэдые hаалгадаг, малда хайшан гэжэ хандахаб, хатуу хүхэтэй үнеэдые хайшан гэжэ hаахаб, үнжэгэ түрхихэб, дэлэн эльбэхэб, тугал абахаб гэжэ hургадаг байгаа. Энээнэй аша үрэ үнишье болонгүй харагдаа юм. Вера эхынгээ үнеэдые халан абажа, hаалишанаар амжалтатай ажаллаа. Тэрэ мүнөө хүдөө ажахын техникумдэ заочноор hураха гэжэ шиидээд, Соёлдоо үхибүүдэй саадта хүмүүжүүлэгшэ болоод байна. Олон дүүнэрые абалсанай басаган эндэшье ядахагүй ааб даа.

Эржимагай бэшэ үхибүүд жэл эрэхэ бүри ажабайдалайнгаа замда шалихэн ороно. Гурбадахи хүбүүн Викторынь — жолоошон, Тэрээнэй дүү Василий — ажуушан, Валя— Соёлдоо эхин hургуулин багша...

— Зай, тээ мэндэ Баргажанаар яhала hайн ябажа ерэhэн hэн гүт,—гэжэ тэрэ үглөөгүүр зуhалан дээрэ асуухадамни:

— Хубүүнэй урихада ошолдоо hэмди. Өөрөө хаража hууhада, гайтай юумэ байгаа ла. Юрэдөө, булта hайн үнгэрөө гээшэ hааб даа,—гэээд, Эржима Баяндуевна энеэбхилэн харюусаа hэн.

Энэ үгэ андалдаанай удхань иимэ байха юм.

...Июлиин 3-най үдэр Буряадай 60 жэлэй ойн хүндэлэлэй «Сурхарбаан» Баргажанай түбэй амаралтын сэсэрлиг соо хүнхинэжэ байба. Талмайн баруун тээхи ой соо барилдаанай заншалта хибэс дээрэ шамбай шииираг хүбүүд бар хүсэеэ, арга мэхэеэ туршажа эхилбэ. Хойто зэргэдэнь шэгэшэhэн зоной нюур талада, урдахануур, Эржимагай Дугдан нүхэртэеэ зэргэлээд hууххыень ажаглабаб.

Барилдаан түлэг дундаа. Хибэс дээрэ Будаевтанай одхон Баатар гараhан аад, нүгөөдэдөө хаягдаад, уруу дуруу баруулжаа гараба. Харахадамни, Эржима баруун хургануудаараа үбдэгөө тоншосогоон hууба.

— Уласхоорондын классай спортын мастер Борис Будаев! —гэhэн үгэнүүдэй микрофоноор суряатахада, хон-жэн байдал ойро зуура тогтоходол гэбэ.

Мүнөө Эржимагай досоо ямар бодол түрэжэ байhыень таажа ядахаар бэшэ байгаа. Юундэб гэхэдэ, Буряад ороной омогорхол болоhон эдиршүүлэй дундаhаа дэлхэйн чемпион, Европын чемпион Борис Будаев— Эржимагай хоёрдохи хүбүүн юм.

Зүгөөр мүнөө Борисай досоо ямаршье ехын мүрысөөнүүдтэ хабаадахадаа, дороо дараад байдаг хүсэнэйнь газаашаа харбажа байhые үсөөхэн зон тухайлба ёhотой. Алдар нэрэтэй болоhон хүбүүндэ, эхэ, эсэгын, нютагайхидай нюдэн доро барилдаха гээшэ гайтай хэрэг байгаа гэе. Иигэжэ үлүүсэ ехээр зүрхэеэ хүдэлгэжэ, Борис мүнөө Хилганын колхозой түмэршэ дархан Түмэн Ринчиновтэ хаягдашаба.

Энэ үедэ тэрээнэй дүү, Эржимагай табадахи хүбүүн, багшын институдай студент, спортын мастерта кандидат Володиин досоо ямар бодолой түрэжэ байhые баhал хэн мэдэбэ. Тэрэ айхабтар абьяас ехэтэйгээр барилдажа, өөрынгөө шэгнүүр соо шалгарhанайнгаа hүүлээр, саашадаа баhал амжалта түйлажа, абсолютна чемпионой нэрэ зэргэ буляалдахаяа Баян Голой бүхэ Солбон Ринчиновтэй hүүлшын уулзалгада хибэс дээрэ гараба.

Эржимае харахадамни, урагшаа жүдхэбэшье, оройдоо хүдэлхэеэ болишоод hууба. Харин хибэс дээрэ гараад байhан Володиин доторой байдал ямар байгаа гээбтэ? Тэрэнэй урда алин гэшэгүй хоёр хүшэр дабаан гэхээр зорилгонууд гарашоод байгаа хал даа. Нэгэдэхеэр, өөрhөөнь аяар 40 килограмм үлүү шэгнүүртэй бэрхэ бүхые нюргадуулха гээшэнь айхабтар хүшэр, хоёрдохёор, ахынгаа hүүлээр гэртэхинэй нюдэн доро газар мүргэхэ болобол, юрэдөө, нүүршье хэрэггүй шэнги.

Иимэ хэрюусалга Володиин бухы бэеые занглажа, эбсэшэгүй эрмэлзэл, нугаршагүй зориг бадаруулжа болоо. Түрүүшын минутаhаа Солбоной гартань оронгүй, шуран солбоноор доблолжо мэдэhэн Володя нэгэ удаа хибэсэй захаhаа гэнтэ нюдэ сабшаха зуурда доблолон ороходоо, нүхэрөө гэдэргэнь бүдэрүүлэрхинбэл даа. Бухы зоной шуугаан соо эрхим досоо ямар баярай охин дэлбэрээ hэн хаб. Зүгөөр ганса энэ бэшэл!

Хоёр часай үнгэрөөд байхада, моридой урилдаан дүүрэбэ. Харан гэhээмни, үбэл намайе мори шаргаар hалхи эшхэрүүлэн Соёл хүрэтэр хүргэhэн, барилдаанда тугаар урагшагүйдэжэ, харагшадай зэргэдэ гараhан үнеэхи Баатарнай өөрынгөө эсэгэ Бадма аха хоёрой hургаhан хээр морёор бултаниие ахижа, түрүүлэн ерэнхэй, зүрхэеэ хөөрэhэн мориёо номгоруулан дугшуулжа, урин харасаар эхэеэ шэртэн, омог дорюун ябаба гүбэ...

Эржимагай урин, хүдэр шарай хараха бүхэндөө наhаараа хара ажал хэhэн, олон үхибүүдые ехэ болгоhон эхэнэр гэжэ үнэншэхөөр бэшэ байдаг юм. Тэдшье хоорондуурнь хаха эсхэжэ, тэдэргэнь hамнаhан буржагар хара үhэнүүд, харбаhан харсагын далинууд мэтээр ербыhэн нариихан нидхэнүүд дороhоонь гэтэн байдаг ухаансар нюдэнэй харааса, hаял зурууд сандвагай мүр оруулhан елзэгэр хүрин хасарнууд, нимгэн уралнуудай забhарта сайбалзан харагдадаг аржагар сагаан шүдэнүүд, набтархан хүдэр бэе—эдэ бүгэдэ урда сагта зэрлиг байгаалиин дунда ябаhан нашан эхэнэрэй түхэл шэнжэ hануулхадал гэдэг. Эгээл эндэ нарайлха бүреэ эхэнэрэй бэеын заhардаг тухай байгаалиин табисуурай сэсэн жама ёhые үшөө дахин ойлгоно ш.

Зүгөөр ажал үхибүүн хоёрто Эржимагай адли тэгшэ дурагүй байгаа hаань,. али нэгэнэйнь хохидохо байhые ойлгожо ядахаар бэшэ ааб даа. hаалишанай хүшэр ажалтай эхэнэрэй үхибүүдээ урдаа барижа, ара гэдэргээ гараашье, хүнгэн ажал шэлээшье hаань, хүн гайхахагүй зэргэтэй, али гэбэл ажалаа урдаа барижа, амаршаг ябахаяа бодоболнь... баhал хүбиинь хэрэг hэн бээз. Зүгөөр тиимэ юумэн болоогүй. Юундэб гэхэдэ, ажал ба үхибүүд — Эржимагай эжэл хоёр дуран. Энэ ехэ дуран тэрээндэ ажабайдалай хүнгэн бэшэ хоёр оглёобо адли тэгшээр жүдхэхэ арга олгоно бшуу.

Эгээл эндэ Эржимагай уужам досоохитой. жэжэ юумэндэ диилдэхэгүй абари зантай эхэнэр байhые ойлгонобди. Абаадшье үзэл даа. Нарайлhанай hүүлээр hара болоод ажалдаа гараха, бүхы хэрэгээ эрхилхэ бүлын тулга байха, ажалай хажуугаар хүнүүдтэ туhалха—жэжэ сэдьхэл эдэ бүгэдые даажа арай шадахагүйл даа.

Дүшэ наhатайдаа Эржима Баяндуевна Будаева «Эхэ-Геройн» алтан одо энгэртээ зүүгээ, 44 наhатайдаа «Буряадай АССР-эй габьяата малшан» гэhэн хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртөө, харин 50 наhанай дабаан дээрэ хүбүүдэйнгээ хүндэдэ хүртэжэ, зүрхэ сэдьхэлээ доhолгоо.

...«Сурхарбаанай» hүүлээр нютагаархинай хамтаржа бэлэг бариhан ногоон «Волгын» дэргэдэ машинын ээзн — Европын чемпионой алтан медаль зүүhэн Борис, өөрынгөө шан эрье хони үргэлhэн Владимир, эрхим гүйгөөшын шан тэбэриhэн одхон Баатар гэгшэд эхэ эсэгэ хёроо тойроод, илдам зохидоор энеэлдэжэ байгаа hэн.

Энээнhээ ехэ жаргал эхэ хүндэ хаана байхаб!

Н. ГАЛДАНОВ.

Баргажанай район.

НАҺАНАЙНЬ ХЭРЭГ

УТЫН забhарлал эхилээд, hургуулиин коридор соо үхибүүдэй шаг шууяа табилдахань нээлтэтэй үүдээр дуулдана. Елизавета Петровна партануудай хоорондуур ябажа, бүхы юумэн байрадаа бэлэн, хэшээлдэ бэлдэггдэнхэй гү гэжэ шалгана. 4-дэхи класста түүхын хэшээл эхилхэеэ байгаа. Хонхын жэнгирhэнэй удаа, үхибүүд hууринаа оложо, шэмээгүй боложо, класс соогоо hууба.

— Амар сайн. үхибүүд!—гэжэ багшын орожо ерэн мэндэшэлхэлээр, үхибүүд hард бодожо, эбтэйгээр:

— Амар сайн!—гэжэ харюусаа hэн.

Багша бүхэндэ хэшээл нимэрхүүгээр эхилдэг ёhотой. Зүгөөр багша бүхэндэ хэшээл адли бэшээр үргэлжэлдэг. Багша бүхэнэй хөөрэхэ, ойлгуулха, hургахань бэе бэеhээ ондоо. «Үхибүүд үгыем дууланагүй, шууяна, энеэлдэнэ» гэжэ залуухан зарим багшанарай гомдохые дуулахаш. Хэлэhэн үгэ бүхэниеш анхаралтайгаар шагнажа абахаар хүүгэдые hургаха гээшэ бэлэн бэшэ. Эдир хүнэй нюдэн соо hонирхолой галханай зурагас гэжэ амияа доро татаад, анхаран hууhын тула гансашье хөөрэжэ шадаха бэшэ, харин тэрэниие hонирхуулха болоноош.

Елизавета Петровнае үхибүүд hайнаар шагнаха юм. Монгол-татарнуудай ород гүрэндэ добтолhон тухай темэ гаража байгаад hэн. Класс соо шэмээгүй... Хэдэн зуун жэлэй саана болоhон үйлэ хэрэгүүд hэргээд, hэбшээниинь энэ шэмээгүй класс руу орожо ерэhэн мэтэ.

Багшын үгэнүүд аятай, зөөлэхэнөөр дуулдана, хэшээлэй ябажа байха үедэ, хожомдоhон хоёр hурагша орожо ерээд, аягүйрхэн, үүдэндэ зогсобо. Елизавета Петровна үхибүүдые зэмэлэнгеэр хараад, hууриданъ уриба. «Монгол-татар эзэмдэгшэд олохон hуурин тосхонуудые, хотонуудые hандаргаа. Эгээ түрүүлэн тэдэнэр Рязань хотодо добтолhон юм. Рязань хотынхид шэн зоригтойгоор тулалдабашье, дайсанда эсэргүүсэхэ хүсэнниинь hуладаба. Зүгөөр манай арадые диилэхэ хүсэн дэлхэй дээрэ байхагүй. Энээниие манай гүрэнэй түүхэ болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агуу ехэ дайнда түйлаhан Илалта гэршэлнэ бшуу» —багшын үгэнүүд шэмээгүй hууhан үхибүүдэй зүрхэ сэдьхэлые дайран ороно.

Партанууд дээрэ атласууд табяатай, харин классай ханада «Байгал — Буряадай зэндэмэни», «Нэгэ жагсаалда» гэhэн стенднүүд үлгөөтэй. Үргэн сонхоор наранай элшэ шурган орожо, партануудые гэрэлтүүлнэ. Сонхонууд дээгүүр үнгын сэсэгүүдтэй горшоогхонууд табяатай.

— Гушан гурбадахи жэлээ эндэ хүдэлжэ байнаб. Саг ошоходоо түргэн даа,— гэээд Елизавета Петровна бодолгото болонгёор hанаа алдана.— 1952 ондо Мордовиин АССР-эй Темниковскэ районhоо институт дүүргэhэн залуухан басаган аяар холын Буряадай АССР эльгээгдэhэн байгааб. Түрүүн Тарбагатайда хүдэлмэрилөөб, hүүлээрнь Үдын дунда hургуули ерэгдээ. Түрүүшээр хүндэл байгаа ааб даа. Хүнhөө юумэ асууха гэхэдэш, танилшье байхагүй. «Мухари мухариhаар шулуун элэдэг» гэлсэгшэ. Тиниhээр дадажа байрашааб. Гэр бии болоо, үхибүүд... Хоёр хүүгэдтэйб. Хүбүүн басаган хоёр, томонууд, хүдэлмэрилнэ,— гэжэ багша үнгэрhэн жэлнүүдээ hанажа, сэдьхэлээ хүдэлгэн хөөрэнэ.—Саг ошожол байха даа. Пенсидээ араха үемни дүтэлшэбэ. hургуулидаа үхибүүдэй шууяанда дадашоод лэ, уйдахам гээбы...

Үхибүүд багшаяа хүндэлдэг. Тэрэнэй hурган хүмүүжүүлжэ гаргаhан шабинар мүнөө өөhэдөө багшалнад. Үнгэрhэн эдэ жэлнүүдтэ нүхэр Струнаева ниитын хүдэлмэридэ ходо ябалсаа.

«Нэгэ наhа наhалжа үнгэргэхэ гээшэ, харгы хүндэлэн гүйжэ гараха бэшэ» гэжэ хэлсэдэг. Харин энэ хүмнай hонирхолтой, хүнгэн бэшэ ажабайдал түйлажа гараа гээшэ. Баясхалан хүргэhэн hурагшадынь ерэжэл, бэшэжэл, амаршалгануудые эльгээжэл байдаг. Зүрхэ сэдьхэлэйнгээ баялигые хүнүүдтэ үлөөхэhөө hайхан юумэн байха аал? Тариhан үрhэнэйнгөө дүнгые хаража ябахада, муу бэшэ, дээдын жаргал байгаа ёhотой.

Н. ШАГДУРОВА.

АЖАЛШАДАЙ БЭШЭГҮҮД

Лидия Николаевна Константинова арбан гурбан жэлэй урда тээ Улаан-Үдын түмэр замай техникум дүүргэhэнэйнгээ hүүлээр Тимлюйн станциин, hүүлээрнь Сэлэнгэ станциин дежурнаар хүдэлнэ. Арбан гурбан жэлэй туршада тэрэ журамтай бэрхэ, ажалдаа оролдосотой хүдэлмэрилэгшэ гэжэ суурхана. Тэрээнэй халаан энэ жэлдэ социалис мүрысөөндэ хэдэ дахин илажа гараhан байха юм. Ниитын ажалай эдэбхитэн Лидия Константинова харгын аюулгүйе сахиха талаар комиссиин ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Л. Н. Константинова ажалдаа.

М. СУТУРИНАЙ фото.

«ДАЛАЙН БИОЛОГОЙ» ҺУРГУУЛИ

Юумээр hонирходог hүбэлгэн ухаатайшуулай океан далайн гүн гүнзэгын нюусануудые мэдэжэ абахадань «Далайн биолог» гэhэн hургуули туhалха юм. СССР-эй Наукануудай академиин Алас Дурнын научна түбэй Далайн биологиин институдай эрдэмтэд болон Алас Дурнын университедэй багшанар тэрэниие байгуулаа юм. Эдиршүүлэй тэндэ hураха дуратай байhаниинь дэмы бэшэ гэжэ ТАСС-ай корреспондент бэшэнэ. Владивостогто табадахи ажаhуугша бүхэниинь далайтай холбоотой, үхибүүн бүхэн далай түхай сэдьхэжэ ябадаг ха юм.

«Далайн биолог» үхибүүдтэ зорюулагдаhан hургуулинуудай нэгэниинь болоно. Эдир түүхэшэдтэй, археологуудтай, этнографуудтай, геологуудтай, геофизигүүдтэй, математигуудтай, медигүүдтэй зүүнэй арадуудай хэлэ шэнжэлэгшэдтэй Алас-Дурнын эрдэмтэд хэшээлнүүдые дуратайгаар үнгэргэдэг юм. hурагшад мэдэжэ абаhан эрдэм мэдэсэеэ экспедицинүүдтэ ябахадаа, археологуудтай хамта малталгануудые хэхэдээ хэрэглэдэг. «Старк», «Восток», «Витязь» гэhэн научна станцинуудай хүдэлмэридэ тэдэнэр хабаадалсадаг.

Владивосток.

Толилогдоогүй

бэшэгэй мүрөөр

«ДЭМЫ ХҮЛЕЭГДЭЭ»

«Һаяхана Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Ажалай Улаан Тугай орденто Буряад драмын академическэ театрай бүлэг артистнар манай Хориин районой ажахынуудаар ябажа, Монгол драматург Д. Мягмарай бэшэhэн «Найрай хүндын уса» гэhэн hонирхолтой зүжэг харуулаа. Районой газетэдэ толилогдоhон графигай ёhоор, тэдэнэр сентябриин 25-да Тээгдэ тосхондо ерэхэ ёhотой байгаа. Харин үнэн дээрэ ерээгүй. Суута театрай артистнуудые ехээр хүлеэжэ байhан манай тосхонойхид гомдолтой үлөө» гэжэ хүдөө бэшэгшэ Ц-Х. Гомбодоржиева газетымнай редакцида бэшэhэн байгаа.

Түс театрай директор Ц. А. Балбаров газетымнай редакцида иимэ харюу эльгээбэ:

«Ц-Д. Д-Д. Бальжановай хүтэлбэри доро манай театрай бүлэг артистнар үнэхөөрөөшье Хориин районоор ябажа ерээ. Тэндэ ябажа байха үедөө, КПСС-эй райкомой хүтэлбэрилэгшэдэй зүбшөөлөөр тэдэнэр маршрудаа ондоо болгоhон юм. Сентябриин 25-да Тээгдэдэ бэшэ, Үдэ тосхондо зүжэг табигдаа. Юуб гэхэдэ, Тээгдэ тосхондо артистнарай байха гостиница үгы байшоо».

ТАСС АПН

ХИЛЫН СААНАҺАА

…Й ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН …ГЭДЭХИ КОМИТЕДТЭ

… Советскэ Со… үүсхэл… хуряал… юрэнхы …хабаадагшадай …татана. ООН-… Ассамблейн …энэ асуу… бай… тү… …эйнай аюулай …уедэ энэ …лан сараха, …сэрэгэй ша… …байдалые hу… …лнууд эгээл …, таарамжа… …сессиин зүб… …табигдаhан …иимэ зо… …табинхай.

Ядерна дайн хадаа арадуудта эсэргүү эгээл hүрэөтэ муухай гэмтэ ябуулга болоно. Тэрэниие зайсуулан сараха, ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо гэhэн СССР-эй уряа ехэ удха шанартай байна гэжэ Полимын түлөөлэгшэ С. Турбанский мэдүүлнэ. Генеральна Ассамблейн зохихо тогтоолнуудые баталан абалга буу зэбсэгүүдые хуряаха комитедэй тодорхой шиидхэбэринүүдые зохёон абаха арга олгохо байна гэжэ тэрэ тэмдэглээ. Замбуулинай дайдада, замбуулин соohoo газар руу хүсэ хэрэглэлгые хорихо тухай договор баталха гэhэн совет дурадхалые бэелүүлгэ хүн түрэлтэнэй ажал ябуулгын шэнэ оршон байдалые дайн дажарта хэрэглэлгын замда хаалта табиха байна гэжэ үгэ хэлэгшэ саашадаа мэдүүлээ.

Арадуудай аюулгүй байдалай аша туhа болон буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые замбуулинай дайдада дэлгэрүүлэн тарааха гэhэн түсэбүүд хоорондоо яашье таарахагүй байна гэжэ Венгриин делегат Д. Мейстер хэлэбэ. Газар шадарай дайда, оршон тойронхиие дайн дажарта хэрэглэлгые хориhон договор баталха гэhэн дурадхал хэзээ хэээнэнхидэ орходоо шухала удха шанартай байна. Хүн түрэлтэнэй ажамидарха эрхэдэ аюул тохёолдуулагдажа байна гэжэ Угандын делегат Н. Малинга хэлэбэ. Ядерна дайнай аюулые зайсуулан сарахаhаа шухала зорилго байхагүй.

Кувейдэй түлөөлэгшэ М. Абу Аль-Хасан, ГДР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Г. Отт, СССР-эй түлөөлэгшэ В. Ф. Петровский гэгшэд үгэ хэлэhэн байна. Женевэдэ үнгэргэгдэжэ байhан хөөрэлдөөнүүдтэ амжалта түйлахын тула Советскэ Союз бүхы юумэ хэнэ гэжэ совет түлөөлэгшэ мэдүүлээ. «Правда» газетын асуудалнуудта КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Ю. Б. Андроповой харюунууд дотор найруулагдаhан шэнэ совет дурадхалнууд энээн тухай батаар элирхэйлэн гэршэлнэ.

ҮНЭН ЗҮРХЭНЭЙ ТУҺАЛАМЖА, ДЭМЖЭЛГЭ

…ТАР. Монгол …й бэлэг бол… …үгэhэн бай… …ын комбина… …оруулагда… …болобо. …ЦК-гай Гене…, МНР-эй …ралай Пре… …үлэгшэ Ю. …эй Министр… …Түрүүлэгшэ Ж. Батмүнх, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо З. Н. Нуриев түрүүтэй совет правительственна делегаци митингдэ хабаадалсаhан байна.

Ж. Батмунх үгэ хэлэхэдээ, Монголой газар дээрэ социализм байгуулгын хэрэгтэ үнэн зүрхэнэй туhаламжа, дэмжэлгэ үзүүлhэнэйнь түлөө КПСС-эй ЦК-да, Совет правительствада, бүхы совет арадта гүнзэгы сэдьхэлhээ баяр баясхалан хүргэбэ. Совет-монгол али бүхы харилсаа холбоон хадаа социализмын материально-техническэ үндэhэ hууриие МНР-тэ байгуулгын шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болоно.

Нүхэр Ю. В. Андроповой Мэдүүлгые, «Правда» газетын асуудалнуудта совет хүтэлбэрилэгшын үгэhэн харюунууд дотор найруулагданхай. Эб найрамдалта шэнэ үүсхэлнүүдые МНР-эй ажалшад бүрин хүсэдөөр дэмжэнэ.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА АССАМБЛЕЙН ШИИДХЭБЭРИ

НЬЮ-ЙОРК. «Гренададахи байдал» гэhэн нэмэлтэ пунктые хойшолуулашагүйгөөр дары түргэн шиидхэхэ асуудал болгожо, ООН-ой Генеральна Ассамблейн эндэ боложо байhан 38-дахи сессиин зүблэхэ зүйлдэ оруулха гэhэн шиидхэбэри ООН-ой Генеральна Ассамблей абаба. Никарагуаhаа ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшын сессиин түрүүлэгшэдэ эльгээhэн Никарагуагай правительствын меморандум соо энэ асуудалые түбхын түрүүлэн оруулха тухай гуйлта бии. Генеральна Ассамблей Гренадахи байдалые ноябриин 2-то зүбшэн хэлсэжэ эхилбэ.

Карибскэ бассейндэхи энэ багахан гүрэн тушаа Вашингтоной эзэрхэг түримхэй ябуулгые диилэнхи олонхи оронуудай, тэрэ тоодо США-гай союзнигуудай буруушаажа байhыень Гренадада США-гай зэбсэгтэ добтолго хэhэн тухай асуудалые hаяхан ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ зүбшэн хэлсэлгэ батаар элирхэйлэн харуулаа гэжэ Никарагуаhаа ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг түлөөлэгшэ Х. Чаморро Мора ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

ГАЙАНЫН ПРЕЗИДЕНТЫН БЭШЭГ

ДЖОРДЖТАУН. Гайаныи президент Форбс Бернхэмэй ООН-ой Аюулгүйн Соведтэ эльгээhэн бэшэг эндэ толилогдоо. «Булимтарагшадай хүсэнүүдтэ Гренадын арадай эрид шанга эсэргүүсэлтэ үзүүлжэ байhыень» тэмдэглээд, США-гай Гренадада добтолго тэмсэлшэ Гренадын арадые дэмжэхые оролдоог Гайанада ехэ уршаг хойшолонгуудтай байна» гэжэ Гайанын президент тэмдэглэбэ. «Гайанада эсэргүү экономическа ба сэрэгэй эзэрхэг түримхэй ябуулганууда Холбоото Штадууд үргэдхэхэдөө болохо байна гэжэ Танда мэдээсэхэ байнаб» гэжэ бэшэг дотор хэлэгдэнэ.

ГОЛ ЗОРИЛГО

САН-ФРАНЦИСКО. Эб найрамдалые сахин хамгаалхын түлөө, термоядерна дайнай аюулые усадхахын түлөө тэмсэлдэ ябуулгануудаа эдэбхижүүлхэ гээшэ США-да эрхэтэдэй эрхэнүүдэй түлөө тэмсэлшэдэй урда табигдаhан гол зорилго болоно гэжэ Калифорни штадай Оклендын колледжнүүдэй нэгэндэ үнгэргэгдэhэн семинарта хабаадагшад мэдүүлбэ. Сан-Францискын тохойн эрьеэр оршодог городуудай ниитын эмхинүүдэй 150-яад түлөөлэгшэд тэрэнэй хүдэлмэридэ хабаадана.

Урдынхидал адли, мүнөөшье Холбоото Штадуудта эрхэтэдэй эрхэнүүдэй түлөө хүдэлөөн үндэhэ яhанай илгаа гаргалгатай эсэшэ сусашагүйгөөр тэмсэхэ ёhотой болоно гэжэ Дж. Мейклджоной нэрэмжэтэ Эрхэтэдэй эрхэнүүдэй институдай түрүүлэгшэ Энн Джинджер тэмдэглээ. Гэбэшье мүнөө манай бүмбэрсэг дэлхэйе түйлай ехэ аюулда оруулжа байhан ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохын түлөө ябуулгые үргэдхэхэ шухала байна гэжэ тэрэ мэдүүлбэ. Хүнэй гол эрхые — ажаябаха эрхые сахин хамгаалхын тула hанал бодолоо мэдүүлхэ уялгатайбди.

КОНГРЕССЭЙ СЕНАДТА ДУУГАА ҮГЭБЭ

ВАШИНГТОН. США-гай ба СССР-эй ядерна буу зэбсэгүүдые үйлэдбэрилгые, туршалгануудые, тараан тодхолгые болюулхые уряалhан тогтоолой проектые Сагаан байшанда тухируулhан Холбоото Штадуудай конгрессэй сенат буруушааба. Сенатор-демократ Э. Кеннеди, сенатор-республиканец М. Хэтфилд энэ проектые дурадхаhан байгаа.

США-гай конгрессэй дээдэ палатада дуугаа үгэхын урда тээ Капитолиин гүбээ дээрэ Сагаан байшан болон Пентагон хэдэн hарын туршаа соо ой ухаанда орошогүй ябуулга үүдхэhэн байгаа. СССР-hээ ядерна буулюу хүсэтэй болохые эрмэлзэhэн, шэнэ түхэлэй буу зэбсэгүүдые бүтээхые хараалhан Рейганэй захиргаан ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха тухай hанал бодолые буруу hүргэхые али бүхы хүсөөрөө оролдоно. Сенаторнуудые үгэдөө оруулхын тула захиргаан бүхы хүсэеэ элсүүлээ hэн. Үнгэрхэдөө тэдэнэр хашажа харшалжа захалhан байгаа. Ядерна буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые болюулха гэhэн эрилтэ табигшад Америкын национальна аша туhада «урбагшад» гээшэ гэжэ президент Рейган ойлгуулхые оролдоhон байха юм.

Соёлой hонин

УРАН ЗОХЁОЛШОДОЙ ХОЛБООНДО

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбоондо hаяхан партийна суглаан боложо, хоёр асуудал зүбшэн хэлсэбэ: нэгэдэхеэр, Буряадай АССР-эй экономикын болон соёлой хүгжэлтын жэшээ дээрэ СССР-эй үдэрнүүдэй МНР-тэ үнгэргэгдэхэдэ, тэдэ хэмжээ ябуулгануудта хабаадаhан уран зохёолшодой тоосоон, хоёрдохёор, -1983—1984 онуудай үбэлжэлгын хаhада малшадые, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые соёлой талаар хангаха хэрэгтэ хабаадалсаха тухай.

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшэ Н. Г. Дамдинов түрүүшын асуудалаар мэдээсэл хэбэ.

Буряадай АССР-эй Уран зохёолшодой холбооной правлениин түрүүлэгшын орлогшо Ч-Р. Н. Намжилов хоёрдохи асуудалаар дэлгэрэнгы элидхэл хэжэ, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1983) Пленумэй тогтоолтой дашарамдуулан, үзэл сурталай хүдэлмэридэ хабаадаха тушаа ниитын малай үбэлжэлгын үедэ холын бэлшээридэ, гүүртэнүүдтэ ажалладаг малшадые, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдые соёлой талаар хангаха хэрэгтэ уран зохёолшодой бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа онсолон тогтобо.

Социалис Ажалай Герой Ц. Н. Номтоев, уран зохёолые олоной дунда нэбтэрүүлгын бюрогой хүдэлмэрилэгшэ Е. А. Осодоева, поэдүүд А. В. Щитов, В. К. Петонов, прозаик Г-Д. Дамбаев, «Байгал» журналай ахамад редактор С. С. Цырендоржиев, Н. Г. Дамдинов гэгшэд элидхэл зүбшэн хэлсэлгэдэ хабаадажа, совет хүнүүдтэй—ажабайдалай бодото баатарнуудтай нягта холбоо барисаа байгуулгын гүнзэгы удха шанартай байhые тодорхой жэшээнүүдээр баримталан, үгэ хэлээ. Уран зохёолшо бүхэн ямар нэгэн ажахытай, промышленна предприятитай холбоо барисаа байгуулха зэргэтэй гэhэн hанамжа hайшаагдаа. Жэшээнь, поэт Галина Раднаева Ленинскэ комсомолой нэрэмжэтэ нарин сэмбын комбинадтай холбоотой болонхой. Хүүргэнүүдэй түмэр хэрэгсэлнүүдые бүтээдэг заводтой барисаатай болохоор бэлэн байhанаа поэт В. К. Петонов мэдүүлээ.

Ниитын малай үбэлжэлгын үедэ бэелүүлэгдэхэ хэмжээ ябуулгануудай түсэб партийна суглаан дээрэ баталагдаба.

Ц. ЦЫРЕНОВА.

МЭРГЭЖЭЛЭЭ УЛАМ НАРИЖУУЛХА

Ц. Сампиловай нэрэмжэтэ уран hайханай музей соо нээгдэhэн «Буряадай залуу уран зураашад ВЛКСМ-эй 65 жэлэй ойдо» гэhэн выставкэдэ табигдаhан Наталья Соктоевагай бүтээлнүүдэй урда улад зон удаан зогсоно. Тэдэнь үнэхөөрөөшье ажабайдалай оршон тойронхи үзэгдэлнүүдые тон лэ өөрсөөр мэдэрhэн, ойлгоhон тодо шэнжэтэй байна.

— Мүнөө үедэ би офортын жанрнуудта ажалланаб. Тиигэбэшье уран зурагаа орхёогүй аабзаб даа, номуудай шэмэглэл хэнэб, — гэжэ Наталья Соктоева хөөрэнэ.

Наташын ажалай мастерской соо ёhотойл сүлөөгүй хүдэлмэриин амин мэдэрэгдэнэ. Эндэ үнгэ бүриин шэрэ, будагууд, зурагдажа захалhан бага, ехэ бүтээлнүүд тааруугаар табяатай харагдана. Эдэ бүгэдые адаглахадаа, уран зураашын анхаралые городой темэ ехэтэ татадаг гэжэ абаhаар тухайлмаар.

— Городой темэдэ зураха хүсэлни ехэ, — гэжэ тэрэ хөөрэнэ. —Энэ талаар тон лэ өөрын аялга, өөрын шэнжые бүтээлнүүд соогоо харуулха ёhотой бэээб. Тэрээнгүйгөөр ямар зураашан бологдохо гээшэб, — гээ hэн.

Үнгэрhэн жэл Наташада сүлөө туха юрэдөөшье байгаагүй гэхэдэ болохо. Ушарынь хадаа, тэрэ, нэгэдэхеэр, Москвагай полиграфическа институтда номуудые шэмэглэхэ мэргэжэлэй факультедтэ амжалтатайгаар дипломоо хамгаалаа hэн. Хоёрдохёор, Улаан-Үдээ бусажа, зохёохы ажалтай коллективтэ абтажа ёhотой hуурияа оложо түбхинөө.

...Наташа бүри бага наhанhаа уран зурагаар hонирхожо эхилээ hэн. Тэрэньшье гайхалгүй, юуб гэхэдэ, эхэнь өөрөө анхандаа В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Москвагай гүрэнэй багшанарай институдай уран зурагай, графикын факультет дүүргэhэн, искусство шэнжэлдэг эрдэмэй кандидат И. И. Соктоева юм. Тиимэhээ Наташа hургуулиингаа hүүлээр уран зурагай училищидэ ороогүйшье hаа, полиграфиин дээдэ hургуулида абтаа hэн. Тэндэ hургаhан багша Юрий Константинович Бурджиляниие Наташа илангаяа дулаанаар мүнөө дурдадаг.

— Дуратай ажалдаа оролдосотойгоор хандажа, тон лэ өөрсэ маягтай бүтээлнүүдые урлахын тула ажаллаха, үшөө дахин ажаллаха ёhотойб, — гэжэ Наталья Соктоева тон зүбөөр шиидэнхэй.

Б. БАЛЬЖИНИМАЕВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Наталья Соктоева.

А. ЧЕПАКИНАЙ фото.

ДУУНАЙ КОНКУРС

«Дуун—эб найрамдалай, демократиин, хүнэй түлөө тэмсэлэй найдамтай зэбсэг» гэhэн уряатай гитара доро гүйсэдхэгдэдэг дуунай республиканска I конкурс үнгэргэгдэжэ байна.

Авиационно заводой уран hайханай коллективүүдэй харалга «Рассвет» гэжэ соёлой ордон соо hаяхана болобо. Гоё hайханаар шэмэглэгдэhэн сценэ дээрэ гитарист-дуушад совет, хилын саанахи оронуудай композиторнуудай, мүн өөhэдынгөөшье найруулhан дуунуудые гүйсэдхөө.

Гитарист-дуушадай конкурсдо илаhан 40-дэхи цехэй мастер С. Нестеровтэ мүнгэн шан, тиихэдэ орон доторoo аяншалха түлбэригүй путевко барюулагдаба. Уран hайханай коллективүүдэй дунда 55-дахи, 1-дэхи, 2-дохи, 20-дохи цехүүдэй дуушад шалгараа.

Л. ПЕРЕВАЛОВА.

БАЯРТА ОЙГОО БАХАРХАН ТЭМДЭГЛЭБЭ

Бархан уулын хормойдо оршоhон Барханай дунда hургуули олон үедэ эндэ hуража гараhан hурагшадайнгаа сэдьхэлдэ хододоо hайханаар hанагдажа байдаг. Юуб гэхэдэ, тэрэ олон тоото hурагшадаа дэгжээн гаргажа, зоригжуулан, урмашуулан хүмүүжүүлжэ, эрдэм бэлигэй эхин шатые лаб гэшхүүлжэ, гэрэлтэ ерээдүйнь ута замда үдэшэhэн алтан үлгынь мүн болоно бшуу.

hаяшаг Барханай дунда hургуулиин байгуулагдаhаар 75 жэлэй ой гүйсэбэ. Эндэхи Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой соёлой hаруул hайхан байшан соо дурсагдагша ойн баярта зорюулагдаhан суглаан зарлагдажа, hурагшад, багшанар болон түрэлхид олоороо суглараа. Баярай суглаанай урда тээхэнэ сарюунаар хубсалhан олон эдиршүүл хойно хойноhоо сценэ дээрэ гаража, горн, барабанай дохёогоор, уран гоё шүлэгүүдээр суглаарагшадые амаршалба.

Удаань Барханай дунда hургуулиин директор Ц. Ш. Чимитцыренов hургуулиингаа далан табан жэлэй туршада дабажа гараhан хүгжэлтын замуудые тодорхойлhон дэлгэрэнгы элидхэл хээ. КПСС-эй Хурамхаанай райкомой нэгэдэхи секретарь Д. Ю. Цыбикжапов суглааргшадта амаршалгын халуун үгэнүүдээр хандаба. Нүхэр Д. Ю. Цыбикжапов үгынгөө түгэсхэлдэ олон багшанарта КПСС-эй райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой Хүндэлэлэй грамотануудые барюулhан байна. Гадна Баргажанай, Хурамхаанай районуудай гэгээрэлэй таhагай түлөөлэгшэд, hургуулинуудай директорнууд барханаархидые амаршалжа, бэлэгүүдые дамжуулаа. Мүн энэ суглаан дээрэ амаршалгын адресууд, хаа хаанаhаа ерэhэн баярай телеграммануудуншагдаа.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. Д. Цыренов үгэ хэлэхэдээ, нютагайнгаа ажахыда хүүгэдэй үзүүлжэ байдаг ехэ аша туhа тухай дэлгэрэнгыгээр тогтоод, үнгэрhэн зунай амаралтын хаhада колхоздоо hайнаар ажаллаhан олон hурагшадта Хүндэлэлэй грамотануудые, үнэтэ бэлэгүүдые барюулаа.

Барханай дунда hургуулиин hурагшад амаралтынгаа хаhада эхэhээнь таhалhан мянга гаран хурьгадые харууhалжа, түлжүүлээд, колхоздоо тушаагаа юм. Эндэхи hурагшад нютагайнгаа ажахын арбан гектар хартаабха мүн огородой бусадшье ургамалнуудые харууhалжа, баян ургаса хуряагаад, колхозойнгоо амбаарта оруулhан байна.

Гадна hурагшад жэл бүри хонидой нооhо хайшалалгада, үбhэ, зеленко хуряалгада эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, нютагайхидайнгаа, мүн колхозой хүтэлбэрилэгшэдэй hайшаал магтаалда хүртэдэг. Нютагайнгаа hурагшадай эдэ бүхы эдэбхитэй ажалые үндэрөөр сэгнэжэ, колхозой правлени Барханай hургуулида ГАЗ-52 түхэлэй автомашина бэлэглээд, hуралсалдаашье, ажалдаашье эрхим жэшээ харуулдаг гушаад hурагшадые орон соогуур аяншалжа ерэхэ түлөөhэгүй путёвкоор шагнаhан байна.

Бархэнай hургуулида удаан саг соо аша ехэтэйгээр ажаллаад, мүнөө амаралтада байhан хуушанай багшанар: Р. Е. Ешонов, В. С. Санжиева, Б. Д. Будаева, Ц. О. Будаева, А. И. Будаева, Н. Г. Цыренова, Д. Ц. Танганова, Г. Э. Дамбаев гэгшэдые эдир пионернүүд ёhолон хүндэлжэ, тэдээндэ улаан галстугуудые зүүлгэhэн, баглаа hайхан сэсэгүүдые халуун альга ташалган доро барюулhан байна.

Баярай суглаанай түгэсхэлдэ дурсагдагша hургуулиин уран hайханай бүлгэмдэ хабаадагшад районой соёлой байшангай бэлигтэнтэй хамта суглаагшадта концерт харуулжа hонирхуулаа.

Д. ДИМИТРОВА.

ХҮДӨӨ НЮТАГУУДААР АЙЛШАЛНА

Республикымнай ниислэл хотын куклануудай театрай коллектив гурбан бүлэгтэ хубааран, хүдөө нютагуудаар аяншалhаар. Л. Хамгушкеев, З. Жербаева түрүүтэй бүлэг артистнар В. Швенбергэрэй оптохоной удхаар Г. Дашабыловай найруулhан «Хүнине hажааhан баабгай» гэhэн зүжэгые Зэдын, Сэлэнгын, Мухар-Шэбэрэй эдир харагшадта бэлэглэжэ байнхай. Дурсагдаhан нютагуудта эдэнэр хори гаран зүжэг харуулаа.

Үшөө нэгэ бүлэгөөрхиниинь мүнөө Хяагтын районоор айлшална. Артистнар тэндэ М. Садовскиин «Түгсэгхэн дээрэ бү hуугыш, пирожогоо, нүхэр, бү эдиниш» гэhэн зүжэгые хүүгэдэй анхаралда дурадхана. Тус зүжэгые театрайнь хүдэлмэрилэгшэ А. Первушин таатай зохидоор найруулан табиhан юм. С. Бабуева, В. Ишенин, Н. Иванова гэгшэдэй зүжэгэй гол рольнуудта шадамар бэрхээр наадахадань, бишыхан харагшад тэдэниие альга ташалгаар угтана.

Тиихэдэ Кабанскын, Прибайкалиин районуудта театрай гурбадахи бүлэг артистнар айлшалхадаа, В. Валентиновай «Ухэлгүй Кащей» гэhэн шэдитэ онтохоной найруулгые эдиршүүлэй hонорто дурадхана. Буряадай АССР-эй габьяата артист В. Шульгин, артистнар Е. Макиевская, В. Подосенов, Н. Шех гэгшэд мүнөө дээрээ эдэ нютагуудта гушаад шахуу зүжэг табяад байна.

Агуухэ Октябриин 66 жэлэй ойн баярта зорюулагдаhан hайндэрэй үдэрнүүдтэ театрайхид хүдөө нютагуудта hүүлшынгээ зүжэгүүдые табижа дүүргээд, Улаан-Үдээ бусаха юм.

Э. БАИРОВ.

МОНГОЛ ОРОН ТУХАЙ

Хальмагай хэлэ, уран зохёол ба түүхын эрдэм-шэнжэлгын институтда Монгол ороной таhагай нээгдэhээр зургаан жэл үнгэрбэ. Тэрэ таhагые даагша Петр Биткеев шэнжэлхы хүдэлмэриингөө дүнгүүд тухай нигэжэ хөөрэнэ:

— Хальмаг эрдэмтэд эртэ урдын ба мүнөө үе сагай монгол хэлэнүүдэй харилсаа холбооe нарин нягтаар шэнжэлжэ байдаг юм. hүүлэй үедэ институдаймнай мэргэжэлтэдэй хүсөөр хальмаг — ород-монгол словарь зохёогдожо, хэблэлдэ бэлдэгдэнхэй. Иимэ словарь мүнөө шухала хэрэгтэй болонхой, ушар юуб гэхэдэ, Хальмагай АССР болон аха дүү Монгол орон хоёрой хоорондохи харилсаан жэлhээ жэлдэ үргэдэн хүгжэнэ бшуу. Мүнөөнэй Хальмаг хэлэнэй уг үндэhэн болоhон ойрод хэлэнэй гэхэ гү, али баруун монголнуудай хэлэнэй фонологи зохёолго шатадаа хүрэнхэй. Энэ hонирхолтой хүдэлмэри дотор олон зуун жэлэй туршада монгол хэлэнэй абяанай хубиласын зарим шэнжэнүүд тайлбарилагданхай.

Эртэ урдын ойрод зоной эмшэлхы шадабарие гэршэлэн харуулhан «Зүүгээр хадхажа ба галаар шаража аргалалга» гэhэн трактадые хальмаг эрдэмтэд оршуулаад, хоёр боти болгожо хэблэхээ байна. Энэ трактат, мэргэжэлтэдэй тобшолhоной ёhoор, мүнөөшье удха шанараа алдаагүй юм. Мүн лэ ойрод хэлэн дээрэ дундада зуун жэлнүүдэй үеэр бэшэгдэhэн «Үльгэр далай» гэжэ нилээд томо уран шэнжэтэй зохёолые оршуулжа, тэрээндээ тодорхой тайлбари бэлдэжэ эхилэнхэйбди.

Гадна манай таhагай эрдэмтэд монгол арадуудай аман үгын зохёолнуудые шэнжэлдэг гээшэ. Ойрод, монгол болон түгэд хэлэнүүд дээрэ тараhан аман үгын зохёолнуудай гар бэшэгүүдые, энэ асуудалда сэхэ хабаатай олон тоото материалнуудые суглуулланхайбди. Институдаймнай барлан гаргадаг согсолборинууд соогуур хальмаг арадай национальна эпос гэжэ алдаршаhан «Джангарай» урдань ушараагүй, шэнэ hалаанууд саг үргэлжэ толилогдожо байдаг юм.

Хальмагай хэлэ, уран зохёол ба түүхын институдай мэргэжэлтэд аха дүү монгол ороной эрдэмтэдтэй таhаршагүй нягта харилсаа холбоо байгууланхай. Шэнжэлгэнүүд тухайгаа бэе бэедээ мэдээсэжэ байхаhаа гадна, хэдэн темэнүүдээр хамтын ажал хүдэлмэри эрхилнэбди. Жэшээлхэдэ, ойрод хэлэ бэшэгэй үндэhэ hуури табигша Зая-Пандид тухай түүхэтэ ба уран зохёолой hэдэбтэй шэнжэлхы хүдэлмэри хэжэ эхилэнхэйбди.

Саашадаа эдэ материалнуудаа согсолжо, хамтынгаа хүсөөр томохон монографи барлан гаргаха зорилго урдаа табинабди. Тэрэшэлэн Монголой Арадай Республикын эрдэмтэдэй хабаадалгатайгаар оршон үеын монгол хэлэнэй хүгжэлтын асуудалаар үргэн хэмжээтэй шэнжэлэлгэнүүдые хэхээр хараалнабди.

Дмитрий ВОСТОКОВ.
(АПН).

Дүлэтэ жэлнүүдэй баатарнууд

ТАНКИСТЫН НАМТАРТАЙ ТАНИЛСАХАДА...

Эрхим ажалаараа, дайшалхы намтараараа нютаг нугадаа суурхаhан энэ хүн тухай үргэн олон уншагшадта хөөрэhэйб гэжэ үнинэй сэдьхэгшэ hэм. Таниха, мэдэхэ аха захатанаймни, аба эжымни тон ехээр хүндэлдэг хүн хэн бэ гэбэл, Лушан Шойдоров мүн. Түрэл гаралнуудайнь, танил нүхэдэйнь Лушан Доржиевичай фронтдо яажа дайлалдаhан тухайнь, амгалан сагта түрүү ажалай үльгэр жэшээ харуулжа хүдэлhэн тухайнь хөөрэлдэхые али оло дуулананшье hаа, энэ удаа нютагайнгаа ветерантай өөртэйнь уулзаха зорилготой хоёр нүхэдөөрөө гэртэнь hаяшаг ошоо бэлэйб.

Үндэр наhатай болоhоншье hаа, урдаhайхидаал сарюун хүнгэн зандаа ябадаг Лушан Доржиевич газаагаа ажал хэжэ байhанаа, бидэниие угтажа, гэртээ орохые уряа hэн.

— Хүбүүдни ажалдаа ошобо гээшэ ха. Зай, намтай hуужа, сай ууха болоо гүбта даа, — гээд, Лушан Доржиевич бидэн тээшэ энезбхилэн хаража: — Хэнэй басагадбта? Юрэдөө танинагүйб? — гэжэ асууба.

Тэрэнэй бага басаганби, энэнэй ехэньби гэлдэн, танилсабабди. Ерэhэн хэрэгыемнай лаблажа hураhанайнгаа удаа, Лушан Доржиевич түр зуура абяагүй hуугаа бэлэй. hүүлээрнь: «Дайнай эхинhээ hүүл болоторнь ябалсаhан хүн гээшэб даа. Нам мэтын хэдэн мянган, миллион зон дайн байлдаанда хабаадалсажа, бусаха золтойнь бусаа, золгүйнь тэндээ унаа ха юм. Өөр тухайгаа абаhаар юун гэжэ хөөрэжэрхихэбиб даа?» — гээд, Лушан Доржиевич бидэниие нэгэ нэгээрнай шарайшалан хараад үзэнэ...

...Тэрэ үдэр хэзээ хэзээнэйхиhээ дулаахан үглөө тогтожо, сабшалан дээрэ сүлөөгүй тухашаржа байhан хүнүүд хаанашьеб, аяар баруун зүгтэ, үхэр буугай hомонуудай тэhэржэ, халуун шуhанай адхаржа байhан тушаа үе-үе болоод лэ, зүрхэеэ үбдэн hанаха зуураа, эсэжэ шархиршаhан мүрөө тэниилгэн, орбогорхон бухалайнгаа hүүдэртэ hууржа, амарад гэхэ тухайгаа тугаар hанажа байhан бодолнуудаа оро hэегүй намнажа, аса, тармуураа гартаа улам шангаар адхаадхина.

Лушан хүбүүн hүүлэй үедэ нютагайнгаа эрхим трактористнуудай тоодо оролсон, түмэр хүлэгhөө буунгүй шахуу хүдэлжэ байhан аад, үбhэ хуряалгын үедэ ажахынхидтаа туhалхаяа эндэ ерэлсээд байгаа hэн. Нүхэдэйнгөө, эхэнэрнүүдэй, илангаяа үхибүүдэй эндэ гайхалтай шударгыгаар хүдэлжэ байхыень харахадаа, Лушан hүүлэй үдэрнүүдтэ бодожо байhан бодолдоо дахяад эрьеэдхибэ. «Эдэ багашуулшье хэдэг ажалыемни халан абахаар бэлэн байна ха юм. Нам мэтын хүнүүд мүнөө тэндэ, фронт дээрэ тулалдажа байна. Харин би...» — иигэжэ hанаадхиха зуураа хүбүүн барижа байhан асаяа эшэдэнь хүрэтэр шахуу газар руу багса шаажархёо бэлэй.

Тиин уданшьегүй Лушан Шойдоров сэрэгэй эшелоноор Москва тээшэ табилуулжа ябаhан юм. Вагоной сонходо зурагад-зурагад гээд лэ үнгэржэ байhан нуга таряалангуудые, гол горходые, hуурин тосхонуудые харахадаа, Хэжэнгын үргэн талын хүбүүн Эхэ оронойнгоо хизааргүй үргэн дайдаар, хангай ехэ баялигуудаар омогорхон бахархажа hуугаа hэн. Тиин түрэл оронноймнай сэнгүй ехэ баялигууд тээшэ бузагай хара hабараа hарбайhан дайсаниие үзэн ядаха мэдэрэл сээжэ зүрхэн сооннь багтажа ядан орьёлоо бэлэй.

Зүүн Сибирьhээ Москва хүрэтэр суг ошоhон хүбүүдтэеэ хамта Лушан Шойдоров сэрэгэй-танково училищидэ зургаа hарын туршада hураха болзортойгоор эльгээгдээ hэн. Трактористэ мэргэжэлтэй байhан Лушан Доржиевич оройдоо гурба hарын туршада танк эрхимээр жолоодожо hураад, 389-дэхи танково бригадын 178-дахи батальоной түмэр хүлэгые жолоодогшоор дайшалхы намтараа эхилhэн габьятай юм. Москваhаа баруу урагшаа оршодог Смоленск, Тула, Калуга хотонуудые хамгаалгада эрэлхэг зориггойгоор хабаадалсаа. Брянска фронтдо дайлалдажа байхадаа, хүндөөр шархатабашье, эмшэлүүлжэ, удаан хэбтэхэ дурагүй байжа, дахяад лэ байлдаануудта хам орохоёо ошоhон юм.

Тиин Волоколамска шоссе дээрэ болоhон түүхэтэ байлдаанда тэрэ хабаадалсажа, Эхэ оронойнгоо ниислэл хотые танкынгаа булад хуягаар аршалалсаа... Уданшьегүй Лушан Шойдоров бригадатаяа хамта Украинска фронтдо эльгээгдэжэ, Харьков хотые фашистнарай эзэмдэлгэhээ сүлөөлэлсөө hэн. Орловско дүхэриг дээрэ тэдэнэр 18-дахи танкова армитай нэгэдэжэ, баруулжаа ходоро гараhан аад, дайсанай шанга түрилтэ доро Харьков тээшэ сухариха баатай болоhон юм. Соль гэжэ станци худар манайхинай стрелково ба танкова хоёр батальон немецүүдэй бүhэлэлгэдэ орошоhон байгаа. Хорин үдэрэй туршада ээлжээ эхигүй соо буудуулжа, Лушан Шойдоровой дайшалхы нүхэдынь бүгэдөөрөө шахуу алуулшаhан юм. Танк соогоо ори гансаарханаа үлэбэшье, тэрэ айха hүрдэхэ тухайгаа мартан, дайсанай хүсэнүүдые hалгаhаар, тэмсэhээр ябаа hэн. Нэгэ мэргэн буудалгаар немецүүдэй противотанкова пушкые улаан дүлөөр соробхилуулhан бэеэрээ, үшөө дахин буудажа,

САГАЙ УЛАРИЛ

МҮНӨӨДЭР республика доторнай үүлэтэйшэг байха. БАМ-да hүниндөө багаханаар саhан орохо. Баруун тээhээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр hалхилха Байгалай урда эрьеэр үдэртөө 1—6 градус дулаан, хойто районуудта 1—6 градус хүйтэн болохо.

УЛААН-ҮДЭДЭ үүлэтэйшэг байха, саhан орохогүй. Баруун тээhээ секундын 5—10 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. 2—4 градус дулаан байха.

НОЯБРИИН 5—6-нэй үдэрнүүдтэ үүлэтэйшэг байха, саhан орохогүй. Баруун тээhээ секундын 3—8 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. hүниндөө 7—12 градус хүйтэн, үдэртөө 2—7 градус дулаан байха. Зарим районуудта hүниндөө 13—18 градус хүйтэн, үдэртөө 3 градус хүйтэнhөө 2 градус хүрэтэр дулаан байха.

ТОБШОХОНООР...

ФУТБОЛ. Ноябриин 2-ой үдэр Минскын «Ди… гөө талмай дээрэ Европын чемпионуудай … түлөө мүрысөөндэ Венгриин «Раба» ЭТО кома… хадаа, 3:1 гэhэн тоотойгоор айлшадаа шүүж… жэлүүлхэ эрхэдэ хүртэбэ. Венгридэ болоhон … хим шадабари харуулhан Виктор Сокол энэ… ба. Тэрэ хоёр бүмбэгэ сохижо оруулаа юм. … уулзалгын дүнгөөр залуу добтологшо Венг… ворота руу дүн хамта табан бүмбэгэ со… гэхэдэ, түрүүшынгээ нааданда Минскын … гэhэн тоотойгоор талмайн эзэдые илаа h…

Мүн энэл үдэр Донецкын «Шахтер» куб… кубогта хүртэхын түлөө мүрысөөндэ Швейц… командатай тэдэнэй талмай дээрэ уулзаа…

Түрүүшынгээ уулзалгада «Шахтер» … дээрэ 1:0 гэhэн тоотойгоор хүшэршэг илал… шэ. Тиимэhээ Женевэдэ наадахадаа ялалдагша… болдо дуратайшуул hанаагаа зобонгёор … бшуу. Нэгэдэхи тайм соо алишье команды… тоо нээжэ шадаагүй. Хоёрдохи хахадай … Грачев талмайн эзэдэй хоёр хамгаалагшадые … жа гараад, буланай туг багhаа тэдэнэй ворот… гээ дамжуулхадань, манай хамгаалагша Алекс… тэрэниие нь тодон абажа, сэхэ ворота руу… Удангүй мүнөөхил Грачев Варнавский хоёрнай … данай тоо 2:0 болгожорхибо. Саашадаашье … тэй, эршэтэйгээр тэмсэлээ үргэлжэлүүлээ … Нааданай дүүрэхэ багта талмайн эзэд харюу… гэ сохижо шадаа. Тиин 2:1 тоотойгоор илаhан … да удаадахи дүхэригтэ наадаха эрхэтэй болоб…

ШАТАР. Дэлхэйн түрүү hуури эзэлхын түлөө … на хоёр мүрысөөн Лондондо үнгэргэгдэхэ … Раар уласхоорондын Федераци (ФИДЕ) Швейц… хотодо соносхобо. Ноябриин 20-да баяр ёh… байдалда мүрысөөн нээгдэжэ, хойто үдэрынь … В. Корчной хоёр түрүүшынгээ парти наадаха … ноябриин 22-ой үдэр В. Смыслов З. Рибли … эхилхэ.

Түрүүшын уулзалгын ахамад судьягаар Юго… жэ гроссмейстер С. Глигорич томилогдоо, … уласхоорондын арбитр испанец А. Медина …

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаhанда. «Арадай театр» — түрүү эшэг. Республикын hонин. ТАСС-ай hүүлэй шэнэ hонин.

Хоёрдохи хуудаhанда. Партийна ажабайдал: тоосоон ба hунгалта. «Шанга хөөлдөөн» — С. Селиврын статья. Элбэг эд бараа — арад зондоо. «Манай онсо зорилго шухала» — С. Булгаевай статья. Агропромышленна комплексын звенонуудта. «Проектировщикууд—хүдөөгэйхидтэ» — В. Болдыковай статья. «Дүй дүршэлдэ түшэглэн» — Э. Доболовагай статья. Редакциин почтоhоо. «Эдир харагшад анхаралда хэрэгтэй» —А. Карповай статья. «Совет орон: шэнэ hонин» — суглуулбари.

Гурбадахи хуудаhанда. «Эрхим ажалайтнай түлөө баяр хүргэнэбди» — ниидэлгые хүтэлбэрилгын түбhөө репортаж. АПН-эй, ТАСС-ай материалнууд. Хилын саанаhаа.

Дүрбэдэхи хуудаhанда. Соёлой hонинной суглуулбари. «Байгалай үмэнэхи түрэл хизаарнай» — суглуулбари.

СЭНХИР ЭКРАН

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — «Время». 9.40 — Үглөөнэй гимнастика. 9.55 — «Спорт тухай баримтата фильмүүд. 10.35—Фильм-концерт. 11.00 — «Ксения—любимая жена Федора» — уран hайханай фильм. 12.30—«Арадай уран бэлиг». 13.15—Шэнэ hонин. 15.15 — Шэнэ hонин. 15.35—Баримтата фильмүүд. 16.35 — «Москва ба москвагайхид». 17.15 — «А. С. Макаренко—багша, уран зохёолшо, эрхэтэн».

Улаан-Үдэ. 18.05 — Киножурнал. 18.15 — «Манай түсэбүүд бэелүүлэгдэхэ». КПСС-эй Мухар-Шэбэрэй райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Карпов дамжуулгада хабаадаха.

Москва. 18.45 — Мультфильмүүд.

Улаан-Үдэ. 19.00 — Шэнэ hонин (буряадаар). 19.10 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа.

Москва. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 20.00—«Бүхэроссин конкурсын лауреат А. Литвиненко дуулаха. 20.20 — «Октябрь» — уран hайханай фильм. 22.00—«Время». 22.35 — «Останкинадахи концертын студида залуушуулай үдэшэ».

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

Москва. 8.55 — Дамжуулгын программа. 9.00 — Үглөөнэй гимнастика. 9.15 — Баримтата фильм. 9.35 — Физикэ. «Үйлэдбэриие оньhожоруулга». 10.05 — Англи хэлэн. 11.35— Эрдэм дэлгэрүүлгын фильм. 11.05 — Астрономи. «Наран». 11.35 — «В. И. Ленин—октябриин вождь». 12.05 —В. В. Маяковский. «Хорошо». гэhэн поэмэ. 13.05 — «Совет уран зурагай искусствада түүхын-революционно темэ». 13.35— Англи хэлэн. 14.05 — «Карл Маркс ба мүнөөнэй үе саг». 14.50 — В. С. Вишневский— уран зохёолшо, коммунист». 15.40 — М. И. Глинка. «Вальс-фантази». 16.10— Шэнэ hонин.

Москва. 18.05 — ССР Союзай Гүрэнэй академическэ Ехэ театрай духовой оркестрэй концерт.

Улаан-Үдэ. 18.45 — «Барилга ба архитектура» — киножурнал.

Москва. 19.00 — «Харилсаа холбоон»—тележурнал. 19.30— Баримтата фильм.

Улаан-Үдэ. 19.45 — «Товарищи — потомки» — Маяковскиин шүлэгүүдээр зүжэг.

Москва. 21.00 — «Амгалан нойрсогты, багашуул». 21.20— «ПТУ тухай эрхим дамжуулгын бүхэсоюзна конкурс». Шэтын студи. 22.00 — «Время». 22.35 — «Секретарь парткома» — уран hайханай фильм (1-дэхи сери).

Редактор Р. Б. ГАРМАЕВ

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС: 670000

г. УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23. редактор—2-50-96, приемная—2.54—54. зам. редактора—2-68-08, зам редактора—2-62-62. отв. секретарь —2-50-52, секретариат—2-66-76, отделы: партийной жизни—2-34-05 пропаганды—2-56-23 промышленности и строительства—2-61-35, сельского хозяйства—2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта—2-69-58, культуры и школ—2-60-21, 2-57-63 информации—2-60-91, переводов—2,54-93, писем и селькоров—2-67-81, корректорская—2-33-61 выпускающие—2-35-95, отдел объявлений — 2-65-54.

Республиканская типография Государственного комитета Бурятской АССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли г. Улан-Удэ, ул. Ленина 35. Н-01702. Закаа № 254. Индекс 04848